

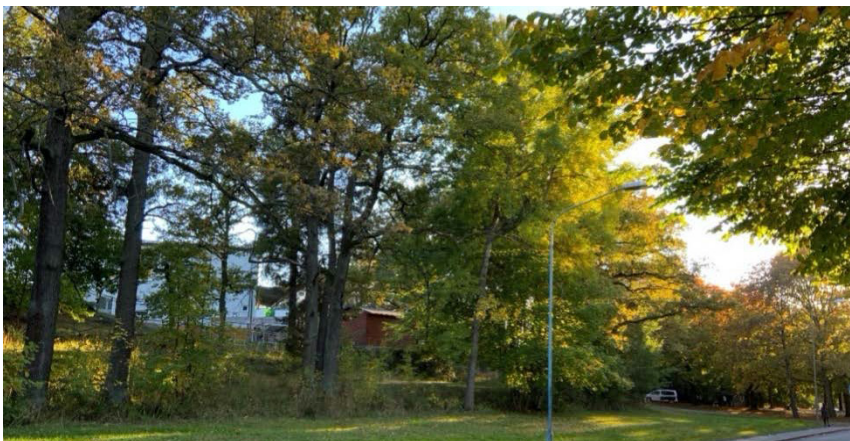

Stockholms
stad

Artskyddsutredning för detaljplan vid Blommensbergsvägen, Stockholms stad

Slutversion 2023-06-22

stockholm.se

Artskyddsutredning, Blommensbergsvägen
är beställd av Exploateringskontoret, Stockholms stad
Kontaktperson: Hanna Lindh
E-post: hanna.lindh@stockholm.se
Telefon: 08-508 265 10

Dnr: 2019-05858
Publicationsnummer: [Fyll i här]
Utgivningsdatum: 2023-06-22
Utgivare: Explo/stadsbyggnadskontoret, Stockholms stad
Omslagsfoto: Ekologigruppen AB

: EKOLOGI GRUPPEN

Utredningen är levererad av Ekologigruppen AB
Kontaktperson: Anders Haglund
E-post: anders.haglund@ekologigruppen.se
Telefon: 08 525 201 05

Intern kvalitetsgranskning:
Anders Haglund 2023-02-28 och 2023-03-31
Medverkande: Johan Allmér, Malin Löfgren, Aina Pihlgren,
Adrian Bagström

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	6
Mål och syfte	6
Avgränsningar	6
Kunskapsunderlag	8
Process vid artskyddsutredningar	10
Artskyddsförordningen	11
Lagstiftning för fåglar (artskyddsförordningen §4)	11
Lagstiftning för fladdermöss (artskyddsförordningen §4a)	13
Lagstiftning för groddjur (artskyddsförordningen 4a§,6§)	14
Lagstiftning för kärlväxter (artskyddsförordningen 7§, 8§, 9§)	14
Förekomst av skyddade arter	15
Fåglar inom utredningsområdet	15
Fladdermöss inom utredningsområdet	17
Groddjur inom utredningsområdet	19
Skyddade kärlväxter inom utredningsområdet	19
Påverkan	20
Detaljplanens påverkan på naturmiljön i området	20
Detaljplanens påverkan på fåglar	21
Detaljplanens påverkan på fladdermöss	23
Detaljplanens påverkan på groddjur	24
Detaljplanens påverkan på skyddade kärlväxter	24
Skyddsåtgärder	25
Förslag till skyddsåtgärder för fåglar	25
Förslag till skyddsåtgärder för fladdermöss	32
Förslag till skyddsåtgärder för groddjur	35
Förslag till skyddsåtgärder för skyddade kärlväxter	35
Samlad bedömning av påverkan och rekommenderade skyddsåtgärder	36
Samlad bedömning av påverkan	36
Rekommenderade skyddsåtgärder	38
Referenser	40

Bilaga 1. Fågelobservationer som inte bedöms relevanta ur artskyddsförordningssynpunkt

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Exploateringskontoret, Stockholms stad, arbetat med en artskyddsutredning för förslag till detaljplan för del av fastigheten Aspudden 2:1 m.fl. vid Blommensbergsvägen i Aspudden i södra Stockholm. Artskyddsutredningen omfattar 26 fågelarter, fem arter av fladdermöss, samt två arter kärlväxter. Dessutom har en bedömning gjorts på förekomst av lämpliga groddjursmiljöer.

Målet med utredningen har varit att beskriva detaljplanens påverkan på skyddade arter enligt artskyddsförordningen och ge förslag på skyddsåtgärder för ekologisk kontinuitet. Syftet med utredningen är att beskriva planens påverkan på skyddade arter och ge förslag till åtgärder för ekologisk kontinuitet så att planen inte ska strida mot artskyddsförordningen.

Underlag för bedömningarna i artskyddsutredningen utgår främst från en naturvärdesinventering (NVI), samt två fördjupade artinventeringar som genomfördes under 2020 respektive 2022. De fördjupade artinventeringarna avsåg fladdermöss (Karlson 2020) och fåglar (Sahlin 2022). Data har också inhämtats från databasen Artportalen.

Förekomst och påverkan

Sammanlagt kommer cirka 500 meter naturmark att tas i anspråk enligt planförslaget. Naturmarken utgörs framför allt av skogsbyn och gräsmarker som bedöms vara betydelsefulla för områdets fladdermöss och fåglar under deras fortplantningsperiod.

Av de förekommande fågelarterna var nio arter så kallade naturvårdsrelevanta arter, det vill säga att de antingen är rödlistade eller har minskat mycket kraftigt, och alla nio arter bedöms häcka inom utredningsområdet eller dess omedelbara närhet. Ekologigruppens bedömning är att sex av arterna (björktrast, gråkråka, grönfink, skogsduva, stare och svartvit flugsnappare) kommer att påverkas negativt av detaljplanen på grund av att häckningsbiotoper för arterna tas i anspråk. För dessa arter behöver skyddsåtgärder genomföras för att upprätthålla populationerna på en tillfredställande nivå. Övriga tre fågelarter bedöms inte påverkas av planerna.

Fem fladdermusarter påträffades vid den riktade fladdermusinventeringen. Planförslagets bedöms framför allt påverka fladdermusfaunan genom att andelen lämpliga födosöksområden minskar inom planområdet. För två arter fladdermöss bedöms det finnas en risk för negativ påverkan om inte åtgärder genomförs. Dessa arter är nordfladdermus och dvärgpipistrell. Övriga tre fladdermusarter bedöms inte ha fortplantningsområden inom planområdet.

Blåsippa och liljekonvalj är funna inom planområdet. Båda arternas växtplatser riskerar att påverkas av planförslaget.

Det bedöms inte förekomma några lämpliga fortplantningsområden för groddjur inom planområdet.

Skyddsåtgärder

För att undvika påverkan på de sex fågelarterna föreslås bland annat att avverkning av träd och buskar sker utanför häcksäsong, att öppna gräsytor bevara och nyskapas, att brynmiljöer utvecklas och återskapas och att fågelholkar placeras ut.

Åtgärder som bedöms behövas genomföras för att säkerställa att kontinuerlig ekologisk funktion för fladdermöss är

- anpassningar av belysning både under byggskede och permanent,
- undvika att avverkning av träd med dagboplatser under april till november,
- habitatförsäkrande åtgärder som anläggning/förstärkning av bärande buskar och röjningar i tät skogspartier
- att sätta upp fladdermusholkar.

Eftersom groddjur inte bedöms påverkas av planförslaget vidtas heller inga skyddsåtgärder för artgruppen.

Blåsippa och liljekonvalj som förekommer inom planområdet föreslås flyttas till annan, lämplig växtplats i närområdet.

De skyddsåtgärder som föreslås för respektive artgrupp (fåglar, fladdermöss, kärlväxter) beskrivs sammanfattningsvis och förslag på platser ges för vart Ekologigruppen bedömer det som mest lämpligt att genomföra dessa skyddsåtgärder. Huvudsakligen är det inom Aspudsparken åtgärder föreslås. Åtgärderna består i nyplantering av bärande buskar och träd i längre stråk för att ersätta den yta av skogsbryn som tas i anspråk inom planområdet. Dessutom föreslås förstärkning av befintliga buskmarker samt nyplantering av mindre buskstråk och solitära buskar. Skötsel och nyetablering av gräsmark föreslås för att gynna vissa fåglar.

Om de skyddsåtgärder som föreslås i denna artskyddsutredning genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken är liten för att detaljplanerna ska strida mot bestämmelserna i artskyddsordningen.

Inledning

Ekologigruppen har på uppdrag av Exploateringskontoret, Stockholms stad, tagit fram en artskyddsutredning för ett föreslaget detaljplaneområde längs Blommensbergsvägen i stadsdelen Aspudden i södra Stockholm.

Artskyddsutredningen omfattar sammanlagt fem arter fladdermöss, 26 fågelarter, två kärlväxtarter samt bedömning av påverkan på groddjur.

Utredningsområdets läge och avgränsning framgår av figur 1. Naturmark och parkmiljöer dominerar inom utredningsområdet. Dessa utgör en del av ett större, sammanhängande område med rikligt inslag av ädellövträd i stadsmiljö samt av mer utpräglade skogsbestånd med ädellöv- och hållmark-stallskog.

Figur 1. Översiktsskarta över utredningsområdet vid Blommensbergsvägen.

Mål och syfte

Målet med utredningen är att beskriva och bedöma detaljplanens påverkan på de artgrupper utredningen omfattar och ge förslag på skyddsåtgärder för ekologisk kontinuitet. Målet är vidare är uppfylla kunskapskravet i miljöbalken genom att visa hur fåglar beaktas i planering och genomförande av detaljplanen.

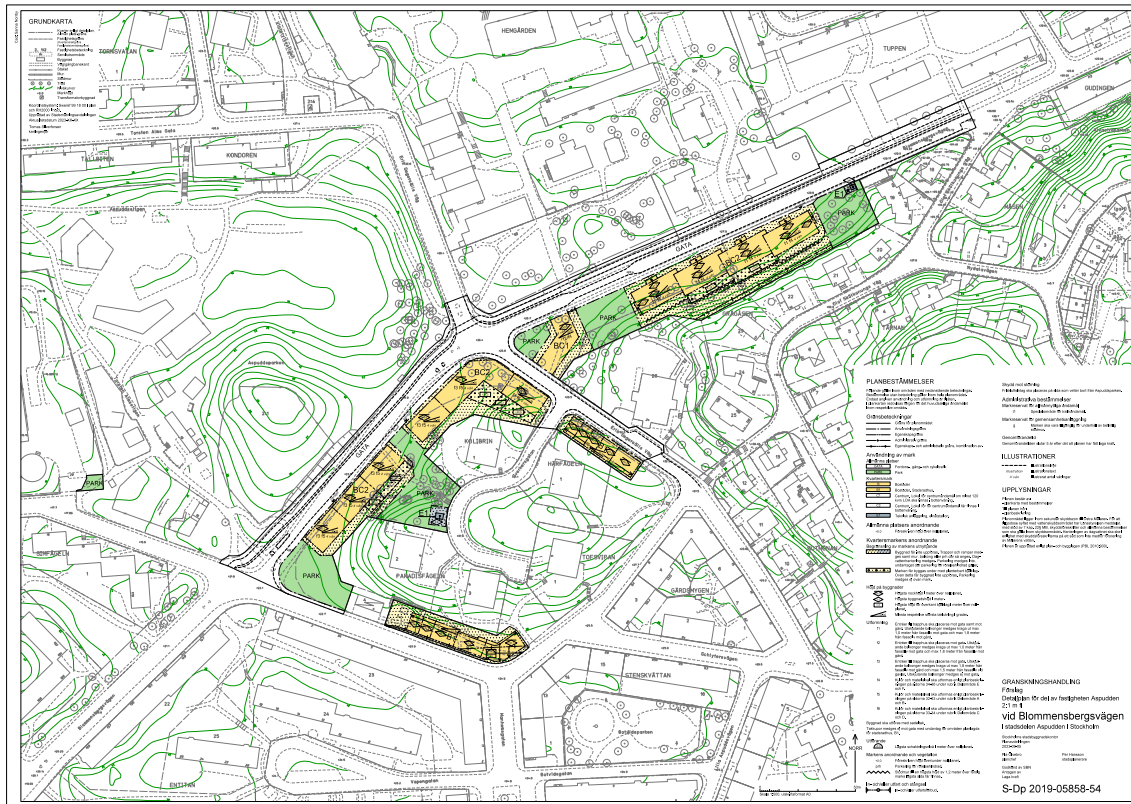
Syftet med utredningen är att så långt som möjligt att undvika negativ påverkan på de artgrupper som utredningen omfattar och att därmed, förutsatt att föreslagna åtgärder genomförs, undvika att planen strider mot artskyddsförordningen.

Avgränsningar

Föreliggande artskyddsutredning omfattar den föreslagna exploaterings påverkan på fåglar, fladdermöss, kärlväxter och groddjur utifrån exploaterings omfattning och förläggning i enlighet med bebyggelseförslaget i plankartan (Figur 1). En artskyddsutredning är direkt kopplad till det

detaljplaneförslag som legat till grund för utredningen. Om detaljplaneförslaget förändras finns risk för att också påverkan på skyddade arter förändras och artskyddsutredningen kan då behöva uppdateras.

Figur 2. Förslag till detaljplanekarta omfattande bostadsbyggnader och parkmark, granskningshandling. Mörkgula ytor är planerade byggrätter för bostad, ljusgula ytor är kvartersmark på mark eller med underbyggt garage och grönmärkade ytor är planerad park.

Geografisk avgränsning

Utredningen omfattade ursprungligen ett utredningsområde på cirka nio hektar innefattande grönområden och bebyggelse längs Blommensbergsvägen och Erik Segersalls väg samt Aspudsparkens östra delar. Under processens gång har utredningsområdet utökats för att möjliggöra plats för förslag till skyddsåtgärder i syfte att förhindra att detaljplanen ska strida mot artskyddsförordningen (Figur 1).

För att bedöma påverkan på lokala populationer av fladdermöss beaktades även fladdermusförekomster i närområdet liksom för att bedöma spridningsvägar för fladdermöss.

Arter som omfattas

Utredningen avser påverkan på samtliga skyddade arter inom grupperna fåglar, fladdermöss, groddjur och kärlväxter som finns noterade inom utredningsområdet (Carlberg m.fl. 2021, Karlsson 2020, Sahlin 2022, samt Artportalen 2000-2022 sökdatum 2022-09-15). Artskyddsutredningen för fåglar omfattar alla fågelarter men så kallade naturvårdsrelevanta arter har behandlats med *särskilt* noggranna utredningar (se faktaruta s 8)

Ekologigruppen bedömer att arter som klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå.

Naturvårdsrelevanta fågelarter

Rödlistade arter

Den svenska rödlistan utarbetas av ArtDatabanken. Rödlistan uppdateras vart femte år och den senaste rödlistan gavs ut 2020. Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika kategorier beroende på artens status. Det finns sex rödlistningskategorier: (RE) nationellt utdöd, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (DD) kunskapsbrist. Arter som inte visar på någon minskning eller negativ trend samt har tillräckligt stor population är klassade som livskraftiga (LC).

Fågelarter listade i Fågeldirektivets bilaga 1

Här listas arter som är särskilt skyddade i EU:s fågeldirektiv. För dessa arter måste respektive stat upprätta skyddade livsmiljöer. Dessa arter markeras med förkortningen FD.

Fågelarter med negativ trend

Detta är en mer allmän formulering i Naturvårdsverkets handledning. Arter med negativ trend täcks numera oftast i rödlistan.

Fågelarter med liten lokal population

Här innefattas arter som lokalt har en liten population men som inte är rödlistade då de är förhållandevis vanliga i ett nationellt perspektiv.

Tidigare rödlistade arter

De tidigare rödlistade arter som omfattas är de arter där populationen inte minskar men där denna stabiliserats på en lägre nivå (minst $<-25\%$) på grund av habitatförändringar i Sverige. Arter som återgått till en tillfredställande nivå omfattas ej.

Skyddsåtgärder

Under artspecifika kapitel föreslås skyddsåtgärder för respektive artgrupp som bedöms nödvändiga för att förhindra att planen strider mot artskyddsförordningen. Under rubriken ”Samlad bedömning av påverkan och förslag på skyddsåtgärder” redovisas de föreslagna åtgärderna på en mer detaljerad nivå. Projektering och exakt lokalisering av åtgärderna måste dock ske inom det fortsatta planarbetet. Det är önskvärt att skyddsåtgärderna i så stor utsträckning som möjligt framgår av samrådshandlingarna.

Kunskapsunderlag

Kunskapsunderlag som inhämtats för denna artskyddsutredning utgörs av en naturvärdesinventering (NVI) och en fladdermusinventering som Naturcentrum genomförde i området 2020 (Carlberg m.fl. 2021, Karlson 2020) samt en fågelinventering som Calluna genomförde 2022 (Sahlin 2022). Som kunskapsunderlag har även använts observationer från området som rapporterats till Artportalen under perioden 2000–2022 (sökdatum 2022-09-15). Inför utredningen genomförde Ekologigruppen även ett kompletterande fältbesök som underlag för bedömningar och rekommendationer.

När det gäller bedömning av storskaliga spridningssamband för fladdermöss i Stockholms stad har två tidigare arbeten om förekomst av viktiga fladdermuslokaler inom Stockholms stad och dess närområde använts (Ekologigruppen 2012 och Ecocom 2019). I dessa rapporter beskrivs förekomsten av potentiellt viktiga livsmiljöer för fladdermöss inom staden, större och viktigare rörelse- och migrationsstråk inom staden samt hur dessa länkar samman med intilliggande områden.

Osäkerhet i bedömningen kopplade till kunskapsunderlaget

När det gäller fåglar utgörs kunskapsunderlaget för denna artskyddsutredning av två fågelinventeringsrapporter (Carlberg m.fl. 2021 samt Sahlin 2022).

Angående revirkartering av fåglar finns generellt en viss grad av osäkerhet, särskilt vad gäller geografisk avgränsning av fortplantningsområden/revir. Ju färre observationer som revirkarteringen bygger på desto större osäkerhet finns vad gäller den geografiska avgränsningen.

För att genomföra en revirkartering, som med rimlig säkerhet visar hur många revir av varje fågelart som finns inom ett inventeringsområde rekommenderar Naturvårdsverket åtta till tolv besök under samma år (Naturvårdsverket 2003). Det är möjligt att med kvalitet genomföra en inventering med färre besök men det medför en större osäkerhet och risken finns att arter missas.

I detta fall har fåglar inventerats sammanlagt under sex dagar fördelat på två olika år. Två fältbesök genomfördes av Naturcentrum 29/5 och 18/6 år 2020 (Carlberg 2021) och fyra fältbesök genomfördes av Calluna 28/3, 28/4, 21/5 och 20/6 2022 (Sahlin 2022). Callunas fältbesök den 20/6 2022 var ett kvällsbesök och därmed möjliggjordes inte fynd av revirhävande tättingar. Det innebär att fågelarter som anländer sent till sina häckningsplatser kan ha missats vid inventeringen då inget fältbesök dagtid gjordes efter den 21/5.

I Callunas rapport från fågelinventeringen (Sahlin 2022) framgår inte heller vid hur många besök en fågelart noterades, utan endast vilket högsta häckningskriterium som observerades. Om en art inte noterats med högsta häckningskriterium (ruvande, föda till ungar etc) är det därför inte möjligt, utifrån fågelinventeringen, att med rimlig säkerhet att avgöra om arten häckade i området. Naturcentrums fågelinventering var endast en översiktlig inventering och anger endast vilka arter som noterades, inte om de noterades med någon form av häckningskriterie (Carlberg m.fl. 2021).

På grund av ovanstående utgår vi i denna artskyddsutredning, i enlighet med försiktighetsprincipen, från att utredningsområdet utgör fortplantningsområde för alla arter som rapporterats med någon form av häckningskriterium i Callunas fågelinventering.

När det gäller fåglar finns generellt även en viss risk att arter med stora revir och arter som byter boplatser mellan åren missas vid en inventering ett enskilt år, trots att inventeringsområdet ingår i reviret. Detta medför en viss osäkerhet i bedömningen.

Figur 3. Brynzon och gräsmark utefter Blommensbergsvägen.

Process vid artskyddsutredningar

Ekologigruppens bedömning av de krav som ställs på processen för artskyddsutredningar är att den behöver innehålla nedanstående moment:

Säkerställa ett noggrant underlagsmaterial

Krav på ett heltäckande kunskapsunderlag har höjts i och med de senaste domarna vilket nästan alltid ställer krav på att inventering av fåglar ska genomföras. Domar år 2021 indikerar att 10–12 inventeringstillfällen kan behövas genomföras i artrik skog i Syd- och Mellansverige under tidig vår till försommar.

Inrikta arbetet på att undvika dispens

För de flesta projekt som påverkar fåglar är det inte möjligt att få dispens eftersom projektet måste vara av "allt överskuggande allmänintresse" för att man ska kunna få dispens. Detta innebär att man måste planera projektet/planen så att dispenskraven inte utlöses.

Bedöm påverkan på skyddade arter

För skyddade arter (bland annat alla fåglar) ska en påverkansbedömning göras. Bedömningen måste gälla både byggtid och drifttid. Det är förbjudet att döda, skada eller störa skyddade arter.

Genomför skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder krävs för att inte avsiktligt döda, skada eller störa fågelindivider, det innebär exempelvis att avverkningar inte får genomföras under fåglarnas häckningstid. Åtgärder krävs om störning på bl.a. ingrepp i arternas livsmiljö medför att tillfredsställande populationer inte kan upprätthållas.

Detta gäller för sällsynta arter eller arter som har minskande populationer. Det kan bli fråga om att säkerställa skötsel av naturmark på annan plats och att sådana åtgärder ska vara på plats och fungerande före projektet kommer i gång.

Samråd med länsstyrelsen

Enligt Miljöbalken bör ett 12:6 samråd med länsstyrelsen hållas om planering och åtgärder riskerar att ett förbud enligt artskyddsförordningen utlöses. Vid planprocesser kan synpunkter istället erhållas i samband med samråd i planprocessen. Verksamhetsutövaren är alltid ansvarig för att artskyddsförordningen följs.

Artskyddsförordningen

Regelverket kring artskydd regleras i Sverige genom artskyddsförordningen (2007:845). Förordningen ska, enligt prejudicerande domar, ses som en precisering av vad som kan följa av miljöbalkens allmänna hänsynsregler när det gäller skydd av arter. Det innebär att tillståndsmyndigheten har att bedöma hur skyddade arter påverkas av en planerad verksamhet.

Artskyddsförordningen är en nationell lagstiftning som införlivar EU:s art- och habitatdirektiv, samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. 4 § och 7 § är implementeringar av de två EU-direktiven fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. Skyddet är utformat som ett strikt skydd, det vill säga, det finns ingen rimlighetsavvägning mellan olika intressen.

Till artskyddsförordningen hör två olika listor: bilaga 1 och bilaga 2 (se faktaruta). Hur starkt skydd en art har är till viss del avhängigt vilken bilaga den är listad i.

Artskyddsförordningens två bilagor

Till artskyddsförordningen hör två olika listor med fridlysta arter; bilaga 1 och bilaga 2.

Bilaga 1

Alla fåglar och fladdermöss, många groddjur samt ett urval av andra ovanliga djurarter har ett starkt skydd inom hela EU och är listade i artskyddsförordningens bilaga 1. Dessa arter är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen. Skyddet för fåglar har en specifik utformning se nedan under rubrik Lagstiftning för fåglar. Ytterligare några växtarter som är skyddade i hela EU räknas upp i bilaga 1, dessa är skyddade enligt 7 §.

Bilaga 2

Ett urval arter med bedömt skyddsbehov i Sverige är listade i bilaga 2. Skyddet för dessa arter kan variera inom landet och är inte lika långtgående som för de arter som är listade i bilaga 1. Arterna i bilaga 2 är skyddade enligt 6 §, 8 § eller 9 § artskyddsförordningen.

Alla svenska fladdermöss samt ett antal andra utpekade djurarter, bland annat större vattensalamander omfattas av bilaga 1 och är fridlysta enligt 4a.

Alla svenska fåglar omfattas av bilaga 1 och är fridlysta enligt 4. Innebörden av skyddet samt skillnaderna mellan skydd enligt 4 § och 4a § presenteras under rubrikerna Lagstiftning för fåglar respektive Lagstiftning för fladdermöss.

Ett urval av arter omfattas av bilaga 2 och är fridlysta enligt 6, 7, 8 och 9 vilka utgör nationella svenska fridlysningsbestämmelser. Dispensmöjligheterna för dessa arter regleras i huvudsak i 14–15 §§.

Lagstiftning för fåglar (artskyddsförordningen §4)

Fåglar omfattas av skydd i enlighet med 4 § artskyddsförordningen. Naturvårdsverket anser att befintlig praxis gällande begreppet ”störning” innefattar försämringar eller förstörelse av fåglars fortplantningsområden (Naturvårdsverket 2022). I lagens mening bör således (enligt Naturvårdsverket) en sådan påverkan, som exempelvis ny bebyggelse utgör, tolkas in i förbudet mot störning i de fall störningen riskerar att förhindra att artens populationsnivå fortsatt kan bibehållas på en tillfredställande nivå.

Artskyddsförordningen 4 § avser fåglar

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att:
  - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
  - b) att återupprätta populationen till denna nivå

Förbud mot att döda fåglar och att skada ägg och bon

Vid bedömningen av påverkan på ett antal olika fågelarter har vi värderat den påverkan som uppstår genom att bebyggelsen i detaljplaneområdet förändrar områdets natur så att det långsiktigt inte längre ger samma förutsättningar för fåglarnas födosök och häckning som innan exploateringen. Enligt artskyddsförordningen §4 är det förbjudet att döda fåglar och att förstöra ägg och bon av alla i Sverige vilt förekommande fågelarter.

För att inte riskera att utlösa förbud avseende ovanstående bör inte avverkning av träd, eller röjning av buskar ske under fåglarnas häckningsperiod, från cirka 15 mars till 31 juli.

Förbud mot populationspåverkande störning

Det är förbjudet att skada eller avsiktligt störa vilda fåglar så att det finns risk att en arts population inte längre kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå eller att möjligheten att återupprätta en redan liten population till en tillfredsställande nivå förhindras.

Om en sådan negativ påverkan kan förutses, kan i vissa fall verksamma skyddsåtgärder genomföras så att kontinuerlig ekologisk funktion (se faktaruta) upprätthålls och populationen därmed inte riskerar att minska.

De åtgärder som kan vara aktuella är olika former av preventiva eller förbättrande åtgärder som är avsedda att begränsa eller helt motverka de negativa effekterna av en verksamhet eller åtgärd. Exempelvis kan en sådan åtgärd bestå av att skapa nya livsmiljöer eller höja kvaliteten på eller i anslutning till en plats för vila eller fortplantning.

Ett villkor är dock att åtgärdernas positiva effekt blir minst lika stor som den negativa påverkan och att åtgärderna är genomförda och verksamma innan den negativa påverkan inleds.

Kontinuerlig ekologisk funktion

- Med ekologisk funktion menas de egenskaper som gör att ett område är betydelsefullt för en viss art för parning, födosökning, uppfödning och vila. Om en åtgärd kan förväntas påverka en fortplantnings- eller viloplatz negativt är det oftast möjligt att vidta åtgärder för att säkerställa att platsens kontinuerliga ekologiska funktion bibehålls.
- Om platsen genom de förebyggande åtgärderna inte förlorar ekologisk funktionalitet innan, under eller efter en exploateringsåtgärd, och om området förblir minst lika stort och bibehåller samma kvalitet för den berörda arten, kan inte platsen anses ha drabbats av en försämrad funktion. En verksamhet kan då genomföras utan att artskyddsförordningens 4 § punkt 4 utlöser förbud.

Lagstiftning för fladdermöss (artskyddsförordningen §4a)

Alla arter av fladdermöss är i Sverige fridlysta och skyddade enligt artskyddsförordningens 4a§. Skyddet omfattar även fladdermössens fortplantningsområden och viloplatser.

Artskyddsförordningen 4a §, avseende fladdermöss

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fladdermöss
2. avsiktligt störa fladdermöss, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder
3. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren

Förbudet gäller inte jakt. I fråga om jakt finns bestämmelser med motsvarande innebörd i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905).

Artskydd och detaljplaner

Vid planläggning av ett område är det två viktiga bedömningar som skall göras för varje fladdermusart som förekommer i området:

- Försvaras upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus? Om en plan bedöms påverka populationen negativt riskerar planen att strida mot artskyddsförordningen.
- Görs intrång i en arts fortplantningsområde eller viloplatser? Om väsentliga delar av en fladdermusarts fortplantningsområde minskar på grund av planläggningen riskerar planen att strida mot artskyddsförordningen

Om det finns risk att någon av ovanstående frågor besvaras med ”ja” måste skyddsåtgärder vidtas för att förhindra att populationen påverkas. Målet med skyddsåtgärder är att förhindra att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses genom att population och livsmiljöers ekologiska funktion inte påverkas negativt. Skyddsåtgärder kan exempelvis ha karaktären av kompensationsåtgärder där ett närliggande område iordningställs så att numerären av arten inte minskar. Ett samråd med länsstyrelsen bör genomföras om det finns risk för att förbud utlöses eller om det krävs särskilda skyddsåtgärder för att inte utlösa förbud.

Skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder inom ramen för denna artskyddsutredning utgörs dels av sådana åtgärder som krävs för att kontinuerlig ekologisk funktion ska upprätthållas (se faktaruta s 12).

De åtgärder som kan vara aktuella är olika former av preventiva eller förbättrande åtgärder som är avsedda att begränsa eller helt motverka de negativa effekterna av en verksamhet eller åtgärd. Exempelvis kan en sådan åtgärd bestå av att skapa nya livsmiljöer på eller i anslutning till en plats för vila eller fortplantning.

Lagstiftning för groddjur (artskyddsförordningen 4a§, 6§)

Alla groddjur är skyddade enligt artskyddsförordningen. De vanligare arterna är skyddade enligt 6 §.

Artskyddsförordningen 6 §, avseende groddjur

Det är förbjudet att:

1. döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar
2. ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon

De groddjur som är upptagna i Art- och habitatdirektivets bilaga 2 är skyddade av lagstiftningen enligt 4a§ vilket innebär att inte bara djuren utan även deras livsmiljöer är skyddade. Av de arter som förekommer i Stockholmsområdet gäller detta för åkergroda och större vattensalamander.

Artskyddsförordningen 4a §, avseende groddjur upptagna i Art- och habitatdirektivets bilaga 2

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda djur
2. avsiktligt störa djur, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren

Lagstiftning för kärlväxter (artskyddsförordningen 7§, 8§, 9§)

Vissa utpekade kärlväxter är skyddade enligt artskyddsförordningen. Skyddet regleras i förordningens 7§, 8§ eller 9§.

Artskyddsförordningen 7 §, avseende kärlväxter markerade med N i artskyddsförordningens bilaga 1

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra växter i deras naturliga utbredningsområde i naturen

Förbudet gäller alla stadier i växternas biologiska cykel.

Artskyddsförordningen 8 §, avser utpekade kärlväxter i artskyddsförordningens bilaga 2

Det är förbjudet att:

1. plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna
2. ta bort eller skada frön eller andra delar

Till skillnad från förbuden i 7§ så krävs det inte att åtgärderna ska vara avsiktliga för att vara förbjudna enligt 8§.

Artskyddsförordningen 9 §, avser utpekade kärlväxter i artskyddsförordningens bilaga 2

Det är förbjudet att:

1. gräva eller dra upp exemplar av växter med rötterna
2. plocka eller på annat sätt samla in exemplar av växter för försäljning eller andra kommersiella ändamål

I bilaga 2 till artskyddsförordningen framgår vilka arter som är skyddade enligt 8§ och eller 9§ samt om skyddet gäller i hela landet eller bara i vissa län. Syftet med 9§ är att reglera kommersiell användning för vissa arter som exempelvis liljekonvalj och olika lummerarter.

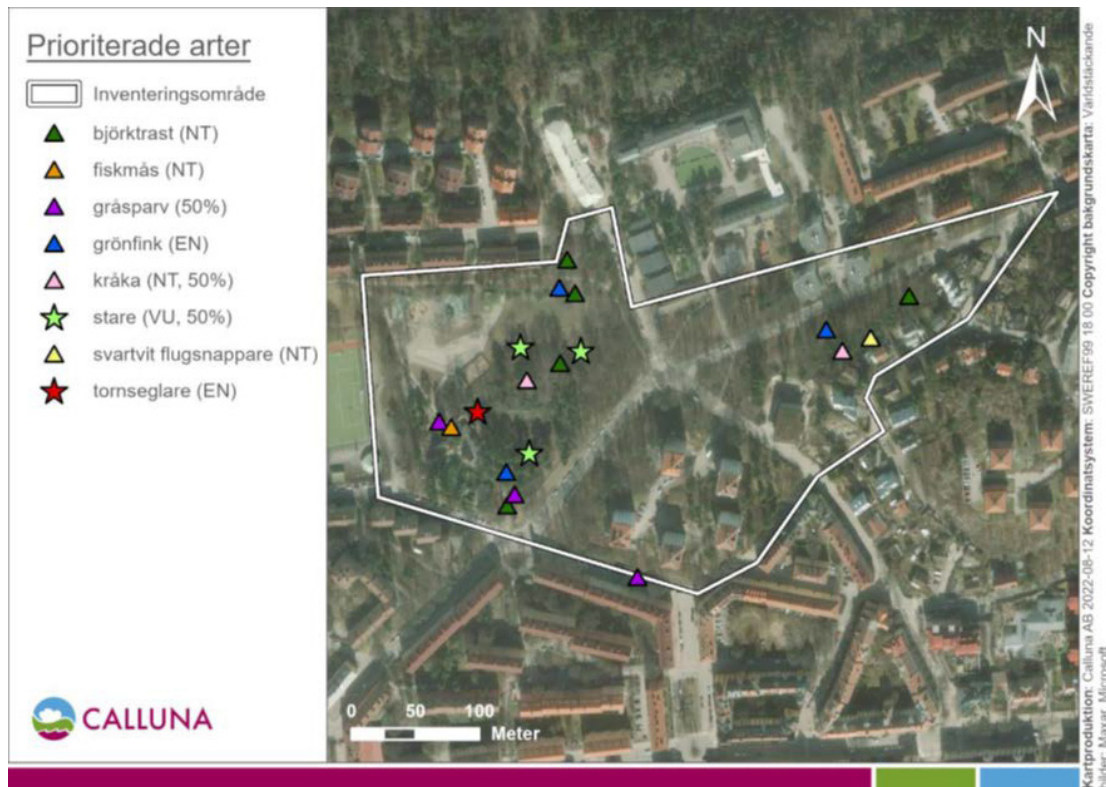
Förekomst av skyddade arter

Under följande rubrik görs en genomgång av vilka arter inom de aktuella artgrupperna som noterats vid de olika inventeringarna.

Fåglar inom utredningsområdet

Vid de inventeringar som gjordes i området 2020 och 2022 noterades 26 olika fågelarter (Carlberg m.fl. 2021, Sahlin 2022). Av dessa 26 arter bedömdes att åtta arter var så kallade prioriterade arter det vill säga att de antingen är rödlistade eller har minskat mycket kraftigt (Sahlin 2022), (Figur 4). Sedan fågelinventeringen genomfördes (Sahlin 2022) har lagstiftningen för fåglar ändrats.

Ekologigruppens bedömning när det gäller gråsparv (som i Callunas inventering bedömdes som prioriterad) är att arten, enligt den nya lagstiftningen, inte längre bör klassificeras som naturvårdsrelevant. Gråsparv har minskat kraftigt på nationell nivå under senare år men Ekologigruppens bedömning är att den lokala populationen i Stockholm har inte minskat. Bedömningen är därför att projektets eventuella påverkan på gråsparv inte riskerar att påverka populationen (vare sig nationell eller lokal) på ett sådant sätt att den inte kan upprätthållas på en tillfredställande nivå (se faktaruta sidan 11).

Figur 4. Karta från Callunas fågelinventering över prioriterade fågelarter (rödlistade, minskning >50%). För tornseglare (EN) har arten setts födosöka i luften över inventeringsområdet, kartmarkeringen är slumpvald.

När det gäller skogsduva så noterades arten vid Callunas inventering men bedömdes då inte som en prioriterad art (Sahlin 2022). Skogsduva var rödlistad 2000 och 2005, men är nu borttagen från rödlistan eftersom populationen nationellt har stabiliserat sig på en lägre nivå och inte längre är minskande. Skogsduvas population i Sverige halverades mellan 1980 och 2015. I Stockholms län är Skogsduva relativt sällsynt och ofta knuten till lite mer ovanliga miljöer. Ekologigruppen bedömer att skogsduvas lokala population inte ligger på en tillfredställande nivå och att den därmed och kan omfattas av lagstiftningen och bör klassas som naturvårdsrelevant.

Naturvårdsrelevanta fågelarter

De naturvårdsrelevanta fågelarter (se faktaruta sid. 8) som påträffades inom inventeringsområdet vid Callunas och Naturcentrums inventeringar (Carlberg m.fl. 2021, Sahlin 2022) är björktrast^{NT}, fiskmå^{NT}, gråkråka^{NT} (dvs den underart av kråka som häckar i Sverige), grönfink^{EN}, skogsduva, stare^{VU}, svartvit flugsnappare^{NT} och tornseglare^{EN} (Tabell 1).

Utöver dessa arter finns ett flertal observationer av den naturvårdsrelevanta arten östersjötrut^{VU} (den underart av silltrut som häckar i Östersjön). Ekologigruppens bedömning är att således att nio av de fågelarter som noterats i utredningsområdet är naturvårdsrelevanta. Alla nio arter bedöms häcka inom utredningsområdet eller i dess omedelbara närhet.

För de naturvårdsrelevanta arterna har en närmare utredning gjorts vad gäller behov av skyddsåtgärder för att om möjligt förhindra att arterna påverkas negativt på ett sådant sätt att planen kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Övriga fågelarter som noterades vid fågelinventeringarna är mera vanligt förekommande arter, dessa redovisas i bilaga 1, tabell 1.

Tabell 1. Tabellen redovisar fynd av naturvårdsrelevanta arter det vill säga rödlistade arter, arter som omfattas av fågeldirektivets bilaga 1, har en vikande trend eller en lokalt liten population. ASF=Artskyddsförordningen. FD=Arten är upptagen i fågeldirektivets bilaga 1. RK=Rödlistekategorier; NT=nära hotad, VU=sårbar, EN=starkt hotad, CR=akut hotad. LC=livskraftig. Bedömd häckstatus i enlighet med metodik svensk häckfågeltaxering.

Art	RK	Aktivitet	Bedömd häckstatus	Uppskattat antal par
Björktrast	NT	Bo med ungar observerat	Säker häckning	5
Fiskmå	NT	Par i lämplig häckningsbiotop	Trolig häckning	?
Gråkråka	NT	Par i lämplig häckningsbiotop	Möjlig häckning	2
Grönfink	EN	Permanent revir	Trolig häckning	3
Skogsduva	LC, tidigare rödlistad	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1
Stare	VU	Adult med föda till ungar	Säker häckning	3
Svartvit flugsnappare	NT	Spel/sång	Möjlig häckning	1
Tornseglare	EN	Födosökande	Möjlig häckning-	?
Östersjötrut	VU	Obs i häcktid	Möjlig häckning	?

Figur 5. Minst två par av den naturvårdsrelevanta arten grönfink, rödlistad som starkt hotad (EN), häckade troligtvis inom detalplaneområdet 2021. Foto: © Magnus Nilsson, Ekologigruppen.

Övriga fågelobservationer

Vid sökning i databasen Artportalen (period 2000-2022) finns ytterligare naturvårdsrelevanta arter rapporterade. Inga av dessa arter bedöms häcka inom utredningsområdet. Ekologigruppen bedömer att det sannolikt rör sig om arter som uppehåller sig i området vintertid, rastar under flyttningen eller är förbiflygande (se bilaga 1 tabell 2).

Fladdermöss inom utredningsområdet

I detta avsnitt görs först en översiktlig beskrivning av vilka miljöer som bedöms vara viktiga för fladdermöss under året. Därefter redovisas de fladdermusarter som påträffades vid inventeringen av fladdermöss (Karlsson 2020).

Viloplatser

Under vintertid är fuktiga, kyliga platser med jämn temperatur viktiga för att fladdermössen ska kunna gå i dvala. I Stockholmsområdet utgör till exempel utrymmen i berggrum, gruvor, grottor viktiga platser. Även jordkällare och källare i gamla hus kan vara av värde för fladdermössens övervintring. Under fladdermössens aktiva period (omkring slutet av mars till mitten av oktober) utgörs viloplatserna oftast av ihåliga träd, mörka vindsutrymmen och husfasader.

Fortplantningsområden

Kolonierna bildas vanligen på varma och mörka platser i närheten av lämpliga födosöksområden. En del arter av fladdermöss bor nästan uteslutande i hålträd medan andra arter föredrar att bo i byggnader. De flesta arterna kan emellertid påträffas både i hålträd och i byggnader. Vanliga platser för yngelkolonier är hålträd, äldre trähus, gamla industribyggnader, lador, kyrkor och slott. Under den tid på året då fladdermössen bildar kolonier, mellan slutet av maj till början av augusti, utgör regelbundet besökta födosöksområden en del av fortplantningsområdet.

Fodosöksområden

Under våren när fladdermössen blir aktiva igen är det viktigt att det kan finnas tillräckligt med föda för att bygga upp sin kondition efter vinterdvalan. Under våren är solexponerade sjöstränder och våtmarker mycket viktiga födosöksområden för fladdermössen eftersom insektsproduktionen vanligen kommer igång tidigt i dessa miljöer. Senare på våren och försommaren när insektstillgången blir högre i andra delar av landskapet söker sig fladdermössen sig även dit. Bra fladdermusmiljöer hyser en hög produktion av insekter under hela sommarsäsongen. Exempel på bra fladdermusmiljöer är sjöstränder, vattendrag, sumpskogar, äldre lövskogar och hagmarker. Om variationen är stor i landskapet ger det en lång säsong med hög insektsproduktion eftersom svärmande insektsarter avlöser varandra i olika biotoper.

Fladdermusfynd

Inventeringen av fladdermöss vid Blommensbergsvägen genomfördes under maj och juli månad 2020 med hjälp av så kallade autoboxar. Därutöver genomfördes manuella inventeringar där inventeraren går genom inventeringsområdet med en handhållen detektor. Resultatet av inventeringen och metodik redovisas mer i detalj i rapporten "Fördjupad artinventering av fladdermöss, Blommensbergsvägen, Aspudden, Stockholms stad" (Karlsson 2020).

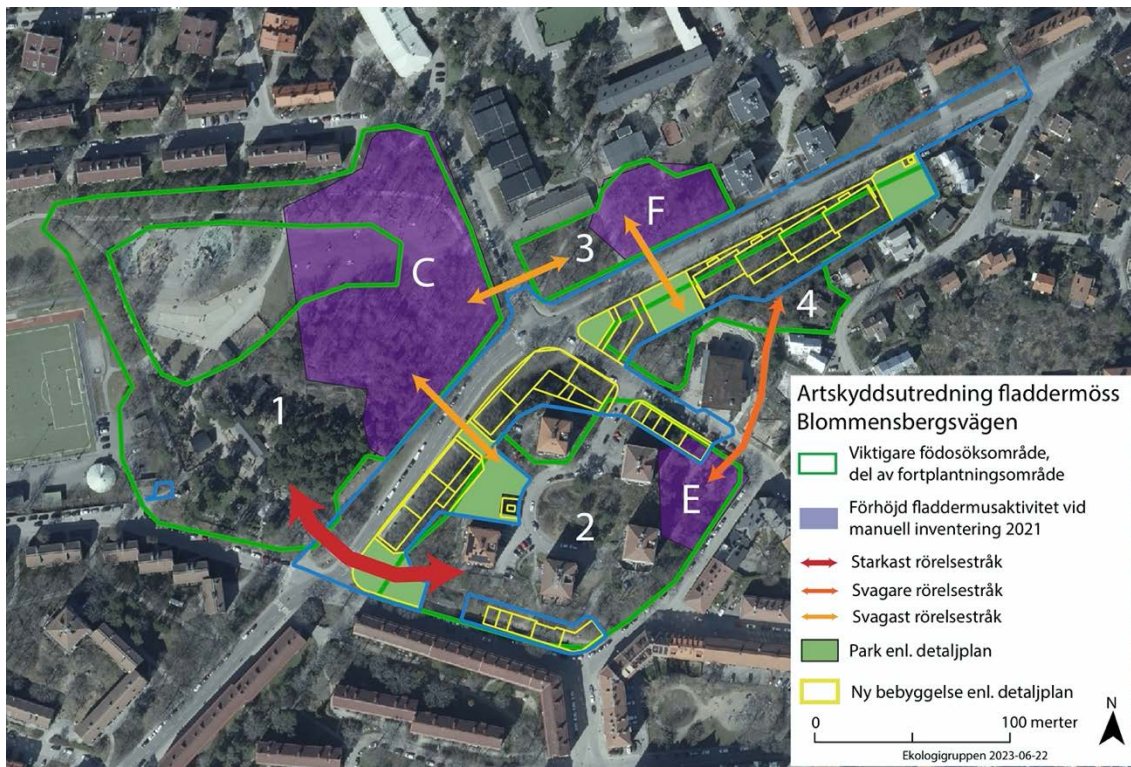
Fem fladdermusarter påträffades vid den riktade fladdermusinventeringen 2021 (Tabell 4). De arter som påträffades var **nordfladdermus** (NT), **dvärgpipistrell**, **gråskimlig fladdermus**, **större brunfladdermus** och **trollpipistrell**. Inventeringen visade inga indikationer på att det förekommer kolonier eller viloplatser för fladdermöss inom området. Området bedöms dock vara en regelbunden födosökslokal under kolonitid för flera arter fladdermöss (Tabell 4). Det går därför inte att utsluta att området är en del av ett fortplantningsområde.

Tabell 2. Tabellen visar vilka fladdermusarter som är funna inom området. Alla fladdermusarter omfattas av § 4 i artskyddsförordningen. Rödlistekategorier 2020: NT - nära hotad.

Svenskt namn rödlistekategori	Aktivitet	År
Dvärgpipistrell	Regelbundet födosökande, möjlig del av fortplantningsområde.	2020
Nordfladdermus (NT)	Regelbundet födosökande, möjlig del av fortplantningsområde.	2020
Gråskimlig fladdermus	Tillfällig födosökande, endast ett fåtal registreringar i östra delen av Aspudsparken under inventeringsperioden 2020.	2020
Större brunfladdermus	Tillfällig födosökande, endast ett fåtal registreringar inom inventeringsområdet 2020. Arten har sannolikt sitt huvudsakliga födosöksområde utanför exploateringsområdet.	2020
Trollpipistrell	Tillfällig, endast en registrering under inventeringsperioden 2020.	2020

I samband med den manuella inventeringen noterades en förhöjd fladdermusaktivitet i tre delområden (Figur 9). Dvärgpipistrell noterades jaga under en längre tid i ett lövbestånd mellan Aspudsskolan och Blommensbergsvägen (delområde F, Figur 9) samt i hållmarken söder om bostadshusen vid Erik Segersälls väg (delområde E, Figur 9). Dessa delområden är fortfarande relativt mörka till skillnad från stora delar av planområdet. Naturmarken kring kvarteret Hövdingagatan och Erik Segersälls väg (delområde E, Figur 9) är också relativt vindskyddad vilket gynnar fladdermössens födosök under blåsigare väder.

Figur 6. I kartan framgår i vilka områden en förhöjd fladdermusaktivitet kunde observeras vid den manuella inventeringen från 2020 års fladdermusinventering.

Spridningssamband för fladdermöss

Sett till ett större landskapsperspektiv bedömer vi att inventeringsområdet ligger i utkanten av ett större sammanhängande rörelse- och migrationsstråk för fladdermöss som sträcker sig utmed Mälarstranden väster om Aspudsparken. Sannolikt fungerar grönområdet inom planområdet som födosöksområde under kolonitid samt en del i ett rörelsestråk mellan olika delar av fladdermössens fortplantningsområden.

I två tidigare utredningar om förekomst av fladdermusmiljöer inom Stockholms stad pekades de strandnära miljöerna väster om planområdet ut som särskilt viktiga för fladdermössens möjligheter

att röra sig mellan olika livsmiljöer inom staden (Ekologigruppen 2012, Ecocom 2019). Det aktuella planområdet bedöms inte utgöra en funktionell del av dessa spridningssamband eftersom det ligger perifert i förhållande till det huvudsakliga rörelsestråket.

Groddjur inom utredningsområdet

Inga lekvatten för groddjur har noterats inom planområdet eller i de närmaste omgivningarna (Carlberg m.fl. 2021). Närmaste lekvatten med registrerade förekomster är i Vintervikens dalgång, cirka 300 m norrut och i söder finns noteringar av groddjur på andra sidan E4/E20 omkring 1,6–2,4 km bort (Carlberg m.fl. 2021). Inga fynd av groddjur finns inom planområdet.

I närområdet finns lämpliga födosöksmiljöer och möjligen även övervintringsplatser i form av lövmiljöer och bryn, även om de inte är helt optimala för groddjur. Lövbeståndet i Aspudsparken, som ligger norr om planområdet, har bedömts utgöra en lämplig landmiljö för groddjur som tillfälligt rör sig i området (Carlberg m.fl. 2021).

Skyddade kärlväxter inom utredningsområdet

Two arter fridlysta kärlväxter förekommer inom planområdet. Blåsippa är fridlyst enligt 8 och 9 §§ artskyddsförordningen och liljekonvalj är skyddad enligt 9 § artskyddsförordningen.

Blåsippa och liljekonvalj har noterats i naturvärdesobjekt 2 (Figur 6) som utgörs av blandlövskog med påtagligt naturvärde – klass 3 (Carlberg m.fl. 2021). Ingen fördjupad kärlväxtinventering har genomförts och blåsippa och liljekonvalj kan förekomma på flera platser inom planområdet.

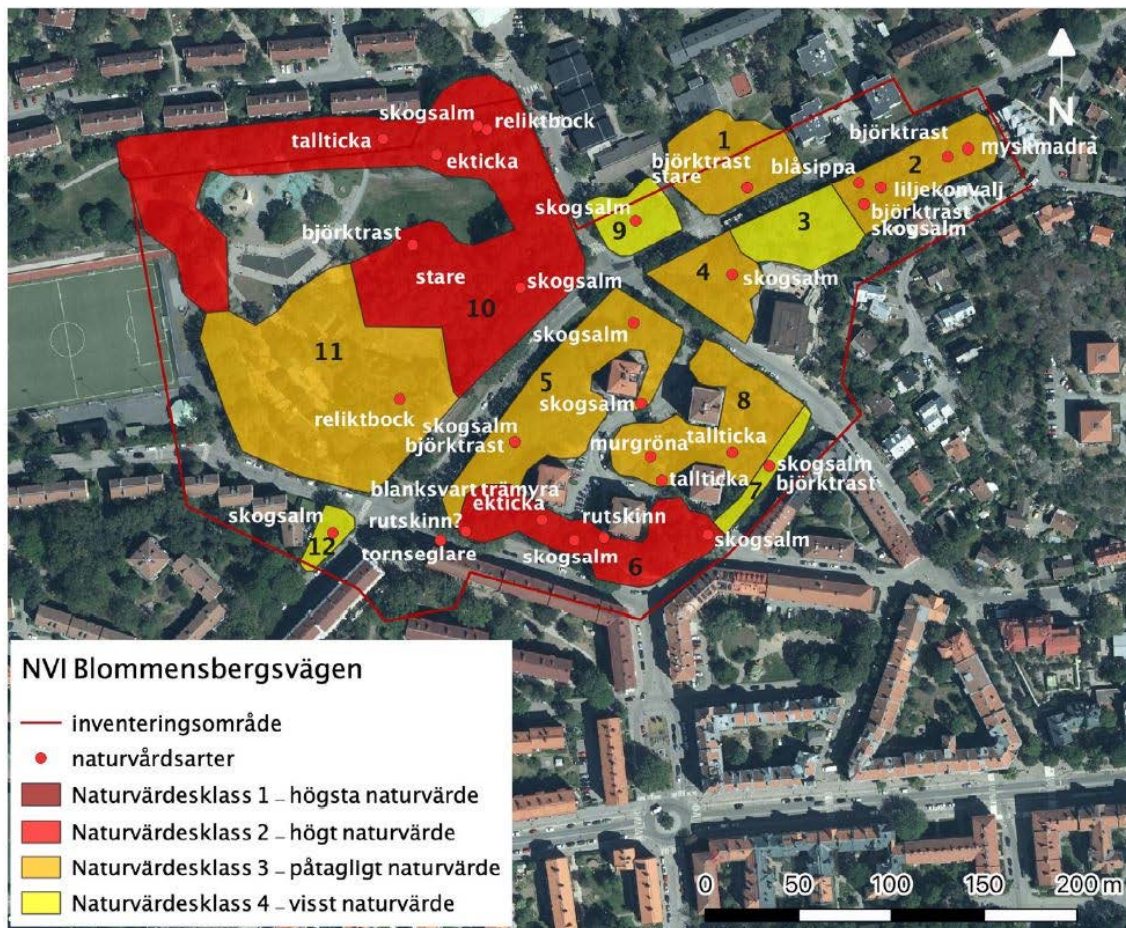

Påverkan

Under följande rubrik görs en bedömning av detaljplanens påverkan på naturmiljön i området samt en bedömning av den påverkan som detaljplanen kan komma att innebära för respektive artgrupp. Därefter görs en beskrivning av ett antal osäkerhetsfaktorer vid bedömning av påverkan.

Detaljplanens påverkan på naturmiljön i området

Ett områdes naturvärden har generellt stor betydelse för huruvida olika arter kan utnyttja det som livsmiljö. Områden med höga naturvärden har oftast störst möjlighet att hysa täta populationer av arter med stora krav på sin livsmiljö. Inom detaljplaneområdet planeras för bostadsbebyggelse samt anläggande av nya hårdgjorda ytor. Byggnadernas lägen framgår av plankartan, **Fel! Hittar inte referenskälla..** I samband med bebyggelse i området kommer mark som idag utgörs av naturmark, parkmark och öppna gräsytor att tas i anspråk. Både naturmarken och parkytorna är delvis beväxna med äldre ädellövträd. Vid naturvärdesinventeringen som Naturcentrum genomförde 2020 identifierades två objekt med högt naturvärde, sex objekt med påtagligt naturvärde och fyra objekt med visst naturvärde (Figur 7).

Figur 7. Naturvärdesobjekt som identifierats vid Naturcentrums naturvärdesinventering 2020.

Utöver naturvärdesobjekten identifierades ett så kallat landskapsobjekt bestående av ett stort område med mer eller mindre sammanhängande ädellövmiljöer, lövmiljöer och hållmarkstallskog vid Mälarens strand och kring sjön Trekanten. Landskapsobjekt identifieras enligt SIS-standarderna när de ingående naturvärdesobjekten tillsammans ger förutsättningar för naturvärdsarter som är knutna till ett landskap med en kombination av olika naturtyper och där områden utanför naturvärdesobjekten tillsammans med de ingående naturvärdesobjekten skapar en helhet som har positiv

betydelse för biologisk mångfald. Stora sammanhängande skogsområden, som detta landskapsobjekt utgörs av, är av betydelse för många fåglar, fladdermöss, däggdjur samt grod- och kräldjur i stadsmiljö. För närmare beskrivning av påverkan på områden med värdefull natur hänvisas till naturvärdesinventeringen (Carlberg m.fl. 2021).

Detaljplanens påverkan på fåglar

Nedan görs först en bedömning av påverkan på fågelarter som den planerade bebyggelsen inom detaljplaneområdet kan innebära. Därefter följer förslag på skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga för att detaljplanen inte ska komma i konflikt med artskyddsförordningen. I kommande avsnitt följer en mer detaljerad redovisning som beskriver påverkan på de enskilda arterna, med detaljerad information om arternas miljökrav och generella förslag till nödvändiga skyddsåtgärder.

Ekologigruppens bedömning är att björktrast, gråkråka, grönfink, skogsduva, stare och svartvit flugsnappare kommer att påverkas negativt av detaljplanen på grund av att häckningsbiotoper för arterna tas i anspråk. För dessa arter behöver skyddsåtgärder genomföras för att upprätthålla populationerna på en tillfredställande nivå, Tabell 3. Påverkan redovisas för de berörda arterna redovisas i detalj i bilaga 2.

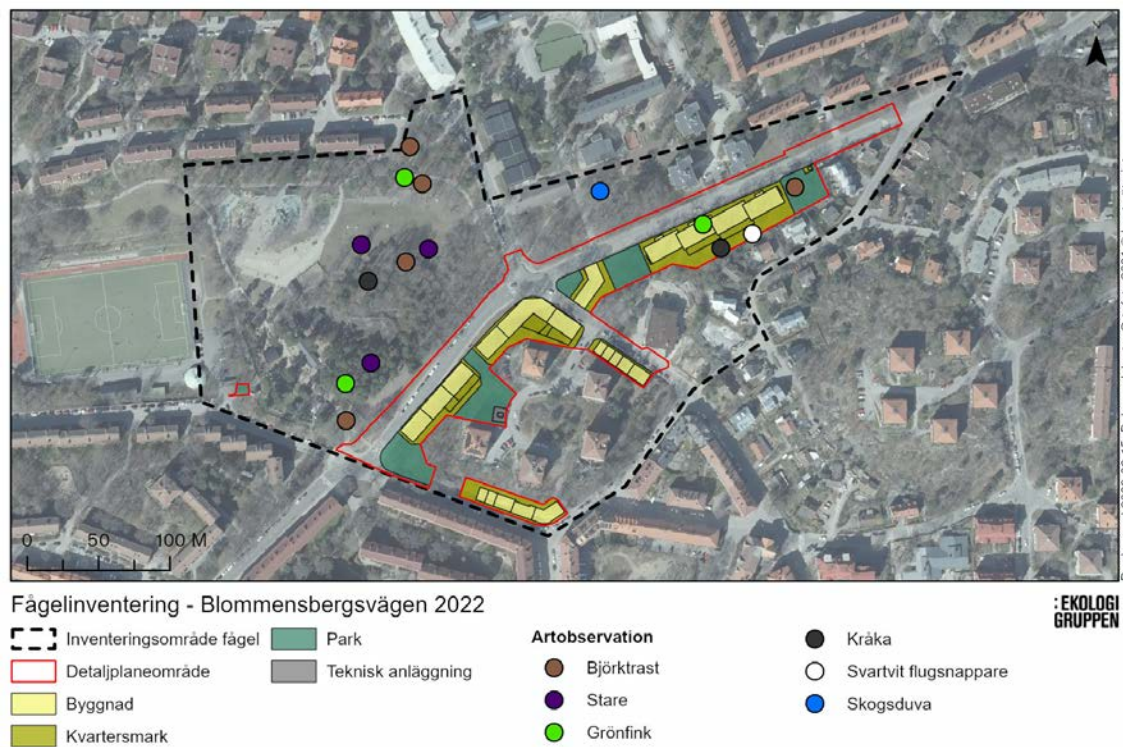
De naturvårdsrelevanta arterna fiskmås och östersjötrut har vid upprepade tillfällen noterats i området. Båda arterna kan mycket möjligt häcka på platta tak i närområdet men bedöms inte påverkas negativt av en eventuell exploatering. Tornseglare är en annan naturvårdsrelevant art som frekvent har setts födosöka i området. Arten bedöms kunna häcka exempelvis under takpannor i närområdet men så länge inga lämpliga häckplatser för arten tas i anspråk bedöms tornseglare inte påverkas av föreslagen exploatering.

Tabell 3. Tabellen redovisar naturvårdsrelevanta fågelarter som riskerar att påverkas av den föreslagna detaljplanen

Art	Antal par	Bedömd häckning i planområdet	Risk för störning som påverkar lokal population
Björktrast	5	Konstaterad häckning	Ja
Gråkråka	2	Möjlig häckning.	Ja
Grönfink	3	Permanent revir, trolig häckning	Ja
Skogsduva	1	Möjlig häckning	Ja
Stare	3	Konstaterad häckning	Ja
Svartvit flugsnappare	1	Spel/sång, möjlig häckning	Ja

Av Figur 8 framgår var de naturvårdsrelevanta arterna observerats i förhållande till den planerade bebyggelsen. Observera att i de fall placeringen av boet inte har kunnat fastställas så innebär inte platsen för observationen nödvändigtvis att boet är placerat alldeles invid denna plats.

Populationerna av övrigt förekommande arter, det vill säga sådana arter som inte är naturvårdsrelevanta bedöms inte påverkas under förutsättning att avverkning och markberedning genomförs utanför häckningstid (bilaga 1, tabell 1 och 2).

Figur 8. Naturvårdsrelevanta fågelarter som riskerar påverkan i relation till föreslagen bebyggelse.

Störning under anläggningstiden

Under själva byggtiden innebär aktiviteterna i området en mycket påtaglig men tidsbegränsad störning för fåglarna. Buller och ständig mänsklig närvaro innebär sannolikt att en del av fåglarna inte kommer att häcka under den period som byggaktiviteterna pågår. Åtminstone för mer allmänt förekommande arter kan man dock förutsäga att de återkommer till området efter byggperioden, i den utsträckning området då erbjuder lämpliga miljöer för arterna.

Ekologigruppen uppfattar att denna tillfälliga störning är av liten betydelse för arternas lokala populationer på några års sikt och därmed inte riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Osäkerheter vid bedömning av påverkan på fåglar

Trots noggranna inventeringar finns det vissa generella osäkerheter vid bedömningen av en exploaterings påverkan på de arter som omfattas av en artskyddsutredning. Nedan presenteras de osäkerheter som bedöms relevanta i denna utredning.

En ny skrivning i artskyddsförordningen för fåglar gäller från och med 2022-10-01. Eftersom skrivningen är så pass ny finns det ännu en stor osäkerhet i hur begrepp som störning och tillfredsställande population ska tolkas i den nya lagstiftningen. Kommande rättsfall som prövar den nya lagen kommer i framtiden tydligare reda ut dessa begrepp.

En generell svårighet när det gäller bedömningen av risk för påverkan på en fågelart är bedömningen av storleken på artens lokala population och fall denna har en tillfredsställande nivå (se avsnitt om lagstiftning ovan). Egentligen ska den lokala populationen utgå från att en population är isolerad genetiskt och/eller geografiskt. För många arter är avgränsning av, och därmed bedömning av storleken på den lokala populationen mycket svårbedömd. Den lokala populationen antas i denna utredning schablonmässigt motsvara populationen i Stockholms län när det gäller kortflyttande arter och stannfåglar. När det gäller långflyttande arter används hela Sverige som schablon.

Detaljplanens påverkan på fladdermöss

Bedömning av påverkan utgår från plankarta enligt koncept 2022-10-27. Planen ska möjliggöra sju till åtta byggnader utmed Blommensbergsvägen, fem byggnader utmed Hövdingagatan samt fyra hus utmed Erik Segersälls väg (**Fel! Hittar inte referenskälla.**). Idag utgörs den mark som planeras för bebyggelse huvudsakligen av park och annan trädbevuxen naturmark.

Planförslagets påverkan på fladdermusfaunan bedöms framför allt bestå i att andelen lämpliga födosöksområden minskar inom planområdet. För två arter fladdermöss, nordfladdermus (NT) och dvärgpipistrell, bedöms födosöksområdena vara en del av fladdermössens fortplantningsområden eftersom de regelbundet jagar inom området under den tid på året då fladdermössen bildar kolonier. Bebyggelse kommer vidare att skapa ökad belysning genom kvartersbelysning och upplysta lägenhetsfönster.

Planen bedöms påverka fladdermössen genom att naturmark som används för födosök under kolonitid tas i anspråk för bebyggelse. Påverkan bedöms framför allt ske i den sydöstra delen av planområdet där fladdermössen sannolikt har de viktigaste födosöksmiljöerna inom planområdet. En exploatering enligt planförslaget riskerar att utlösa förbud enligt 4 § artskyddsförordningen i och med att födosöksområdena bedöms kunna vara en del av ett fortplantningsområde. Till viss del kan avverkning av hålträd, eller äldre träd som inom en relativt snar framtid skulle kunnat utveckla håligheter, påverka fladdermössens möjligheter att finna dagsvisten inom planområdet minska.

Tabell 4. Fladdermusarter som är observerade inom planområdet, bedömd populationstrend på nationell och regional nivå. Rödlistekategorier: (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (LC) livskraftig. Av de arter som förekommer inom inventeringsområdet är det bara en art som är rödlistad, nära hotad (NT).

Svenskt namn	Aktivitet/förekomst av kolonier	Rödlistekategorier	Populationstrend (Artfakta 2021) Nationell//Regional nivå	Bedöms påverkas av planförslaget, risk för att förbud enligt 4 § utlöses.
Dvärgpipistrell	Stationär, regelbundet födosökande. Inga kända kolonier.	LC	Stabil//Stabil	Ja
Nordfladdermus	Stationär, regelbundet födosökande. Inga kända kolonier.	NT	Minskande – förväntas minska// Minskande – förväntas minska	Ja
Gråskimlig fladdermus	Tillfällig, tillfälligt födosökande utanför exploateringsområdet. Inga kända kolonier.	LC	Stabil// Möjligen minskande	Nej
Större brunfladdermus	Tillfällig, tillfällig födosökande. Inga kända kolonier	LC	Stabil/Okänt	Nej
Trollpipistrell	Tillfällig, en passerande individ med en registrering i autobox	LC	Stabil/Okänt	Nej

Osäkerheter vid bedömning av påverkan på fladdermöss

Trots noggranna inventeringar finns det vissa generella osäkerheter vid bedömningen av en exploaterings påverkan på de arter som omfattas av en artskyddsutredning.

Kunskapen om fladdermusarternas ekologi och krav på livsmiljöer är förhållandevis okänt vid jämförelse med andra artgrupper som exempelvis fåglar. Då arterna är nattaktiva är deras förekomst lokalt också svårare att med säkerhet fastställa. Detta medför osäkerheter i bedömning av påverkan. Ekologigruppen utgår därför från försiktighetsprincipen vid artskyddsutredningar som rör fladdermöss. Vi har exempelvis förutsatt att om kunskap om en arts bevarandestatus lokalt eller regionalt är helt okänd, får man utgå från att bevarandestatusen i Stockholm är dålig som en följd av att obebyggda skogar, stränder och brynmiljöer ständigt minskar i utbredning till följd av en fortgående förtätning och exploatering. Vi har enligt försiktighetsprincipen utgått ifrån att de födosöksområden som förekommer inom planområdet ingår i ett eller flera fortplantningsområden för fladdermöss och att de således är skyddade enligt 4 § i artskyddsförordningen.

Detaljplanens påverkan på groddjur

Detaljplanen innebär att bostäder byggs längs med Blommensbergsvägen, Erik Segersälls väg och Hövdingagatan. Planen medför att naturmark kommer att omformas till hårdgjorda ytor med bebyggelse.

Planförslaget påverkar inte några lekvatten eller kända förekomster av groddjur. Inga kända övervintringsplatser för groddjur påverkas av bebyggelsen. Planförslaget innebär inte att några lämpliga födosöksområden tas i anspråk. Bebyggelsen kan möjligen ha en liten negativ effekt på spridningen av groddjur på lokal nivå.

Detaljplanens påverkan på skyddade kärlväxter

Platsen där blåsippa och liljekonvalj växer kommer att ianspråktagas och bebyggas med bostäder.

Blåsippa

Artens förekomst och krav på livsmiljö

Blåsippa förekommer i nästan hela Sverige men är vanligast i södra Sverige. Blåsippa växer mest i lövskogar, men även i granskogar. När blåsippa förekommer i äldre barrskog indikerar den förekomst av kalkrik skogsmark, vilket är en ovanlig och skyddsvärd naturtyp. Blåsippa är inte rödlistad och arten har en livskraftig population. I Stockholms stad är blåsippa lokalt vanlig men eftersom den endast sprids med hjälp av myror så är den svårspredd och har till exempel svårt att sprida sig från ena till andra sidan av en asfaltsväg.

Bedömning av påverkan

Plantor av blåsippa i naturvärdesobjekt 2 (Figur 7) riskerar att skadas av planerad bebyggelse.

Liljekonvalj

Artens förekomst och krav på livsmiljö

Liljekonvalj är vanlig i hela landet förutom i fjälltrakterna. Den växer i lundar och skogsbackar, helst på mullrik jord. Liljekonvalj är inte rödlistad och arten har en livskraftig population.

Bedömning av påverkan

Plantor av liljekonvalj i naturvärdesobjekt 2 (Figur 7) riskerar att skadas av planerad bebyggelse.

Skyddsåtgärder

Under rubriken skyddsåtgärder presenteras de förslag till sådana skyddsåtgärder som bedöms behövas för att förhindra påverkan på ekologisk kontinuitet och därmed undvika att planen kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärderna presenteras översiktligt för varje artgrupp och därefter mer detaljerat under rubriken ”Samlad bedömning av påverkan och förslag till skyddsåtgärder”.

Förslag till skyddsåtgärder för fåglar

Åtgärdsförslagen baseras på en genomgång av samtliga naturvårdsrelevanta fågelarter som förekommer i området och som bedöms påverkas av detaljplanen (Tabell 1).

I enlighet med Artskyddsförordningen är det förbjudet att döda fåglar och att skada deras ägg och bon. Det är vidare förbjudet att skada eller avsiktligt störa fåglar så att det finns en risk att en arts population inte längre kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå. Nedan presenteras skyddsåtgärder för att undvika dessa två förbud.

Åtgärder för att undvika att döda fåglar och skada ägg och bon

För att förbudet mot att döda och skada fåglar, eller förstöra ägg och bon inte ska utlösas behöver avverkning av träd och buskar genomföras utanför häckningstid. Denna åtgärd gäller för samtliga inom området häckande fågelarter. Häckningstiden för fågelarter som förekommer i detaljplaneområdet infaller generellt mellan 15 mars och 15 augusti.

Artskyddsförordningen 4 § avser fåglar

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att:
  - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
  - b) att återupprätta populationen till denna nivå

Åtgärder för att uppfylla krav avseende störning av fåglar

Under denna rubrik presenteras förslag till skyddsåtgärder i syfte att förhindra att planen kommer i konflikt med artskyddsförordningen. För att uppnå detta behöver förslagen innebära att planen inte innebär att vilda fåglar skadas eller störs på ett sådant sätt så att det finns risk att en arts population inte längre kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå.

Ett första steg för att förhindra att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses är att undvika eller minimera planens negativa påverkan på skyddade fågelarter. En viktig åtgärd för att uppnå detta är att bevara sådana befintliga strukturer som har avgörande betydelse för kontinuerlig ekologisk funktion för de aktuella arterna. När obebyggd mark tas i anspråk finns risk att värdefulla naturområden och biotoper för olika arter försvinner, vilket innebär en förlust av biologisk mångfald.

Under nästföljande rubrik redovisas en detaljerad utredning av de naturvårdsrelevanta fågelarter som noterades vid inventeringarna. I utredningen ingår beskrivning av arters krav på livsmiljö, deras förekomst i utredningsområdet, bedömning av påverkan samt förslag till skyddsåtgärder för att undvika konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärdsförslagen redovisas därefter i en sammanfattande tabell.

Detaljerad utredning av naturvårdsrelevanta fågelarter

Detta avsnitt inleds med en kortare beskrivning av de naturvårdsrelevanta arter som bedöms kunna ha revir eller häcka inom inventeringsområdet och som bedöms riskera att påverkas av föreslagen detaljplan. Beskrivningen omfattar arternas ekologi, status/trend och förekomst i detaljplaneområdet. Under status och trend motiveras varför en art har bedömts vara naturvårdsrelevant. Naturvårdsrelevanta arter omfattar arter som är rödlistade, arter listade i fågeldirektivets bilaga 1, naturvårdsarter, arter som uppvisar en negativ trend samt arter med lokalt liten population (se faktaruta på sidan 8).

Utifrån slutsatserna kring detaljplanens påverkan anges vilka skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga för att upprätthålla en tillfredsställande population. Åtgärderna beskrivs utifrån målsättningen att de ska leda till förbättrade förutsättningar för arten i så pass stor utsträckning att förbättringen med god marginal väger upp detaljplanens förväntade negativa påverkan.

Information om arternas ekologi har inhämtats från Artfakta (ArtDatabanken 2022), om status och trender från Sveriges fåglar (Wirdheim 2021), Övervakning av fåglarnas populationsutveckling (Green m. fl. 2021) och från Rödlistan 2020. Information om fågelarters förekomst i inventeringsområdet har inhämtats från databasen Artportalen (sökning 2000–2022)

Av de fågelarter som noterats med häckningskriterium inom utredningsområdet är björktrast^{NT}, gråkråka^{NT} (dvs den underart av kråka som häckar i Sverige), grönfink^{EN}, skogsduva, stare^{VU} och svartvit flugsnappare^{NT} rödlistade eller har så pass små lokala populationer att en detaljerad utredning bedömdes nödvändig för att avgöra om skyddsåtgärder behövs föra att förhindra att planen hamnar i konflikt med artskyddsförordningen.

Utöver att arterna riskerar att påverkas direkt av en exploatering i detaljplaneområdet riskerar de att störas under den period då exploateringen genomförs samt av ett ökat besöksstryck av boende.

Björktrast^{NT}

Ekologi

Björktrast häckar i skog, inte sällan i glesa kolonier i anslutning till odlad mark. Arten häckar också i stadsnära områden, i parker och trädgårdar. Daggmaskrika gräsytor och åkermark fungerar som viktiga födosöksmiljöer men arten är allätare och äter också bär och insekter. Den har i närheten av städer ofta sin boplatz i anslutning till mänsklig bebyggelse där den får visst skydd från predatorer, jämfört med i skog. I stockholmstrakten är björktrast ofta mer vanlig i städer än på landsbygden.

Status/trend

Björktrast, som var ny på rödlistan 2020, är rödlistad i kategori Nära hotad (NT). Populationen har minskat med närmare 20% under de senaste 15 åren. Arten är dock fortfarande en vanlig art i Stockholms län.

Förekomst i detaljplaneområdet

Björktrast har ett relativt starkt fäste i inventeringsområdet med bedömt fem häckande par säsongen 2022 (Sahlin 2022). I området finns både gräsytor för födosök och mogna träd för häckning vilket gör området mycket lämpligt för arten.

Bedömning av exploaterings påverkan

Fyra av de fem paren bedömdes häcka i Aspudsparken och under förutsättning att ingen exploatering sker i parken bör dessa par kunna fortsätta att häcka även efter exploateringen. Födosöksmiljöer kommer dock att minska när gräsytor tas i anspråk för bebyggelse. Reviret i östra delen av utredningsområdet kommer sannolikt att försvinna vid föreslagen exploatering och därmed finns risk negativ påverkan på artens lokala population om inte åtgärder vidtas.

Figur 9. Björktrast bedömdes häcka med fem par i utredningsområdet 2022. Arten är rödlistad och har nationellt minskat med närmare 20 % de senaste 15 åren.

Förslag på skyddsåtgärder

Det är viktigt att det även efter exploateringen finns en kontinuitet av fullvuxna träd i området så att det finns lämpliga boplatser för björktrast. Spara alla mogna träd där detta över huvud taget är möjligt. Därutöver bör nya träd planteras för att täcka upp för den naturmiljö som tas i anspråk. Med mogna träd menas träd som är grövre än det som vi allmänhet kallar sly. Det finns ingen vedertagen definition av vad som är ett moget träd men för björktrastens vidkommande handlar det om träd med en stamdiameter på ca 15 cm och uppåt.

Tillgången till öppna gräsmarker för födosök är också ett viktigt inslag i björktrastens livsmiljö. En viktig åtgärd är därför att undvika asfalt och hårdgjorda ytor i så stor utsträckning som möjligt. Om arealen öppna gräsmarker inom området minskar kan det eventuellt vara möjligt att kompensera för förlusten genom att öka kvaliteten på markerna. Detta kan göras genom att så in örter i kvarvarande och nyanlagda gräsmarker samt att sköta markerna på ett sätt så att artrikedomen ökar. För att bibehålla eller öka förutsättningarna för födosök för björktrast kan åtgärden kombineras med plantering av bärande träd, exempelvis rönn, oxel eller körsbär vilka kan utgöra födokälla för björktrast.

Om åtgärder enligt ovan genomförs och under förutsättning att omfattningen på den föreslagna exploateringen inte utökas i relation till karta över föreslagen bebyggelseutveckling (**Fel! Hittar inte referenskälla.**) bedöms den lokala populationen av björktrast inte påverkas.

Gråkråka^{NT}

Ekologi

Gråkråka, det vill säga den underart av kråka som lever i Sverige, häckar i skogsmark, ofta i anslutning till odlad mark, i parker och trädgårdar liksom i olika urbana områden. Kråka är allätare och födosöker gärna nära mänsklig bebyggelse. Avgörande för att arten ska lyckas med sin häckning är att den också har tillgång till en ostörd skogsdung för placering av själva boet.

Status/trend

Gråkråka är en i regionen allmän art som är ny på rödlistan sedan 2020 på grund av en nationellt minskande trend. Under de senaste 18 åren har minskningen för arten uppgått nästan 25 %. Kråka är rödlistad i kategorin Nära hotad (NT). Det är oklart vilka faktorer som ligger bakom kråkans

populationsminskning. En teori är att omvandlingen till ett mer effektiviserat jordbruk delvis ligger bakom nedgången. När småbiotoper försvinner blir födotillgången i form av småfåglar och smådjur lägre. Avverkning av gamla och grova träd bedöms också ha påverkat kråka negativt.

Förekomst i detaljplaneområdet

Två par kråka noterades i området under häckningstid och detaljplaneområdet ingår sannolikt i ett eller två revir för kråka (Sahlin 2022). Inget boträd observerades dock och Callunas bedömning är att boträd sannolikt finns i närområdet men utanför avgränsningen för projektet.

Bedömning av exploaterings påverkan

Ingen boplatz för kråka bedömdes under 2022 vara placerad inom detaljplaneområdet. Kråka byter inte sällan boplatz mellan åren, varför nedtag av potentiella boträd kan därmed innebära en negativ påverkan på arten. Höga träd med kraftig krona, gärna lite avsides placerat i en dunge där människor inte frekvent rör sig är attraktiva som boträd. Kråka födosöker gärna både på öppna marker och i bebyggda områden och förutsättningarna för födosök förväntas inte minska i samband med att flera människor flyttar in i området.

Förslag på skyddsåtgärder

För att behålla ekologisk kontinuitet för kråka är det viktigt att inga ingrepp görs i Aspudsparken. Under förutsättning att omfattningen på den föreslagna exploateringen inte utökas i relation till kartan över föreslagen bebyggelseutveckling (**Fel! Hittar inte referenskälla.**) bedöms populationen av gråkråka inte påverkas.

Grönfink^{EN}

Ekologi

Grönfink häckar i skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar och förekommer i större delen av Sverige. Födan utgörs främst av frön, knoppar och bär men även insekter kan ingå i menyn. Ungarna matas främst med insekter.

Status/trend

Grönfink är ny på rödlistan från och med 2020. Arten har inte varit rödlistad tidigare, men på grund av en mycket kraftig populationsnedgång de senaste tio åren, orsakad av sjukdomen gulknopp, är den numera rödlistad i hotkategorin Starkt hotade arter (EN).

Förekomst i detaljplaneområdet

Grönfink bedömdes häcka med tre par i utredningsområdet under 2022 (Sahlin 2022).

Bedömning av exploaterings påverkan

Två av grönfinksvirena bedöms inte påverkas av den föreslagna bebyggelsen. Det grönfinksvir som ligger i östra delen av detaljplaneområdet riskerar dock att försvinna då dess livsmiljö tas i anspråk vid en eventuell exploatering. Risk finns för påverkan på populationen av grönfink, då denna redan är stadd i minskning.

Förslag på skyddsåtgärder

Bedömningen är att bebyggelse som förläggs till det centrala området där ett av de två reviren grönfink fanns 2021 kan innebära en negativ påverkan på artens fortplantningsområde. Detta bedöms också påverka bevarandestatusen på den lokala populationen av grönfink negativt, då denna redan är stadd i minskning. Skyddsåtgärder bedöms behöva genomföras för att förbud inte ska riskera att utlösas. Om de åtgärder som föreslås nedan genomförs bedöms arten inte påverkas.

För att bibehålla kontinuerlig ekologisk funktion för grönfink rekommenderar Ekologigruppen att brynmiljöer och buskmarker i området i så stor utsträckning som möjligt bevaras. I de fall ny bebyggelse tar befintliga brynzoner i anspråk bör nya lövrika skogsbryn utvecklas. Olika frön som kan hittas på gräsmarker är en viktig födokälla för grönfink. För att bibehålla ekologisk kontinuitet för grönfink är det viktigt att, där det är möjligt, bevara gräsmarker och undvika att hårdgöra ytor. Eftersom arealen öppen gräsmark kommer att minska i samband med exploateringen är det viktigt att genomföra restaurerande åtgärder på de kvarvarande gräsmarkerna som gör dem mer artrika. Detta

kan göras genom att så in örter och att sköta dem på ett sätt så att artrikedomen ökar. Det är exempelvis viktigt att delar av gräsmarken sköts som äng, så att växter kan gå i frö och utgöra födosöksområde för grönfink.

Skogsduva

Ekologi

Skogsduva är en hålbbyggare vars förekomst i stora drag sammanfaller med tillgången på grova hålträd – främst ek – i anslutning till lämpliga födosöksområden. I brist på trädhål kan skogsduva även häcka i holkar, klippskrevor och ruiner. Den optimala häckningsbiotopen utgörs av ekbackar och lövängar/hagmarker med gamla träd, omgivna av öppna fält med goda möjligheter till födosök. Arten kan även häcka långt inne i barrskogar där den utnyttjar gamla bohål av spillkråka.

Status/trend

Mellan 1980 och 2015 halverades den svenska populationen av skogsduva. Skogsduva var rödlistad 2000 och 2005, men är nu borttagen från rödlistan eftersom populationen har stabiliserat sig på en lägre nivå och inte längre är minskande. Skogsduva är dock relativt sällsynt i Stockholms län och är ofta knuten till lite mer ovanliga miljöer, varför Ekologigruppen bedömer att den nuvarande populationen inte är tillfredsställande.

Förekomst i området

Skogsduva noterades norr om Blommensbergsvägen vid ett av fältbesöken (Sahlin 2022). Skogsduva noterades endast vid det första av Callunas fältbesök och inte alls vid de två fältbesöken som Naturcentrum gjorde 29/5 och 18/6 2021. Häckningsförutsättningarna för skogsduva är goda inom utredningsområdet och en häckning i området 2022 bedömdes ändå vara möjlig (Sahlin 2022).

Bedömning av exploaterings påverkan

Förlust av träd med håligheter innebär en förlust av presumtiva boplatser för skogsduva.

Förslag på skyddsåtgärder

Bevara i möjligaste mån grova hålträd av ek. För att kompensera för förlust av möjliga häckplatser för skogsduva rekommenderas att tre holkar lämpliga för arten sätts upp.

Stare^{VU}

Ekologi

Stare häckar oftast i grova träd med håligheter men kan också häcka i fågelholkar. Arten behöver en varierad livsmiljö bestående av gräsytor, åkrar, eller parker. Födosök sker oftast på marken och ibland långt ifrån boplatser. Arten är under häckningstid helt beroende av öppna gräsmarker med kortvuxen markväxtlighet. Den utnyttjar bland annat gräsmattor, välgkanter, nysådda åkrar och liknande för födosök. Boet läggs i befintliga håligheter, till exempel ett gammalt bohål av större hackspett eller gröngöling, eller under tegelpannor. Staren häckar även gärna i fågelholkar som har lite större ingångshål.

Status/trend

Stare är rödlistad som Sårbar (VU) på grund av en populationsutveckling som varit nedåtgående under en lång tid. De senaste 20 åren har populationen på nationell nivå minskat med drygt 40%. I Stockholms stads närförorter är äldre grova lövträd fortfarande inte helt sällsynta och stare är fortfarande tämligen vanligt förekommande i dessa områden.

Förekomst i detaljplaneområdet

Tre par stare bedömdes häcka i en mindre koloni i området under 2022 (Sahlin 2022). Själva boplatserna var alla förlagda till Aspuddsparken medan de klippta gräsyterna i området sannolikt användes för födosök.

Bedömning av exploaterings påverkan

De tre konstaterade häckningarna av stare var alla förlagda till Aspuddsparken. Under förutsättning att ingen exploatering sker i parken bedöms de boplatser som användes i reviret 2022 inte påverkas. Artens förutsättningar för födosök inom detaljplaneområdet kan dock komma att försämrans genom att arealen öppna gräsytor, lämpliga för födosök kommer att minska.

Figur 10. Stare (rödlistad som sårbar, VU) var en av de skyddade fågelarter som konstaterades häcka inom utredningsområdet under 2022. Foto: Magnus Nilsson.

Förslag på skyddsåtgärder

Spara alla hålträd i området. Eftersom alla grova träd är presumtiva boplatser för stare så är det viktigt att, så långt det är möjligt, spara mogna träd, även om de i dag inte är hålträd. Förekomster av oxel bör särskilt gynnas och oxel och andra träd och buskar som drar till sig insekter kan med fördel planteras för att gynna stare. Ekologigruppens egna observationer tyder på att oxlar och andra trädslag som blommar under första delen av juni har stor betydelse för stare. Starens ungar lämnar ofta boet vid den tid då oxlarna blommar och oxlarna erbjuder då en rik tillgång på insekter som dras till blommorna.

För att kompensera för förlust av möjliga häckplatser för stare rekommenderas att tio holkar lämpliga för stare sätts upp. Lämpliga platser för att sätta upp holkarna är i träd som växer i eller nära brynen mellan trädklädda marker och öppen mark.

För födosök är gräsmarker utan inslag av buskar och träd viktiga. För starens födosök rekommenderas därför att öppna gräsmarker sparas eller återskapas i området.

Svartvit flugsnappare^{NT}

Ekologi

Svartvit flugsnappare häckar i löv- och blandskog, samt i trädgårdar och parker. Arten är hålhäckare och i tätbebyggda områden häckar den gärna i fågelholkar. Svartvit flugsnappare lever främst av insekter, spindlar och fjärilar samt deras larver men under hösten utökas menyn med frukter och bär.

Status/trend

Populationen av svartvit flugsnappare har minskat med knappt 20% de senaste 10 åren och arten är rödlistad som Nära hotad (NT).

Förekomst i detaljplaneområdet

Svartvit flugsnappare hävdade revir i östra delen av utredningsområdet vid Callunas fågelinventering (Sahlin 2022). Då inget fältbesök gjordes efter den 21/5 kan häckning inte bekräftas. Naturen i området stämmer väl överens med svartvit flugsnappares krav på livsmiljö och häckningsbiotop och Ekologigruppen bedömer det som sannolikt att arten häckar inom detaljplaneområdet nära den plats där den noterades sjunga.

Bedömning av exploaterings påverkan

Vid föreslagen bebyggelseutveckling i området riskerar ett par av svartvit flugsnappare att påverkas negativt om inga åtgärder vidtas.

Förslag på skyddsåtgärder

Det är viktigt att i möjligaste mån spara befintliga hålträd liksom vuxna träd som på sikt kan utvecklas till hålträd. För att kompensera för det försämrade utbudet av naturliga boplatser rekommenderas att tio holkar som utformas för att vara särskilt lämpliga för svartvit flugsnappare sätts upp i lämpliga lägen inom detaljplaneområdet. Brynmiljöer, lövträd och lövbuskar är viktiga inslag i svartvit flugsnappares häckningsbiotop. I de fall ny bebyggelse tar befintliga brynzoner i anspråk bör nya lövrika skogsbryn utvecklas. Vid nyplantering av träd rekommenderas exempelvis säl, hägg och lönn.

Sammanställning av föreslagna skyddsåtgärder för fåglar

I tabell 5 nedan summeras de förslag till skyddsåtgärder som identifierats i den artspecifika utredningen ovan.

Tabell 5. Tabellen redovisar rekommenderade skyddsåtgärder. Rött kryss anger åtgärd som bedöms krävas för att förbud enligt artskyddsförordningen inte ska utlösas. Svart kryss anger att åtgärden inte bedöms nödvändig men att den skulle gynna även denna art.

Förslag till åtgärd	Björktrast	Grönfink	Skogsduva	Stare	Svartvit flugsnappare
Låt träd i planområdet utvecklas till gamla hålträd. Hålträd är lämpliga boträd för svartvit flugsnappare, skogsduva och andra hålbbyggande fåglar. För att lämpliga hålträd ska utvecklas bör lövträd av olika arter gynnas.			x	x	x
Bevara, återskapa och genomför skötsel öppna gräsytor. Öppna gräsytor är viktiga för födosök av stare, björktrast och grönfink. Som kompensation för minskade arealer öppna gräsytor rekommenderas att örter sås in i kvarvarande och nyanlagda gräsmarker samt att markerna sköts på ett sätt så att artrikedomen ökar.	x			x	
Utveckla, återskapa brynmiljöer. Vid bebyggelseutveckling i området tas brynmiljöer i anspråk. Brynmiljöer är viktiga för bland annat grönfink och svartvit flugsnappare och ianspråktagande av dessa miljöer bör kompenseras av att nya bryn skapas och sköts.	x	x		x	x
Placera ut fågelholkar. För arterna skogsduva, stare och svartvit flugsnappare är tillgången till lämpliga håligheter att bygga bo i en starkt begränsande faktor.			x	x	x

Förslag till skyddsåtgärder för fladdermöss

Under denna rubrik redovisas sådana skyddsåtgärder som Ekologigruppen bedömer behöva genomföras för att förbud enligt 4 § artskyddsförordningen inte ska utlösas.

Skyddsåtgärderna ska säkerställa att kontinuerlig ekologisk funktion för fladdermöss bibehålls även efter det att planen har genomförts. De åtgärder som krävs för att motverka att förbud enligt artskyddsförordningen utlöses måste genomföras innan planen påbörjas, detta för att undvika att påverkan på fladdermössens livsmiljöer.

Först redovisas generella skyddsåtgärder uppdelade på tillfälliga åtgärder under byggskedet och permanenta åtgärder. Därefter redovisas en detaljerad utredning av de fladdermusarter som noterades vid inventeringarna. I utredningen ingår beskrivning av arters krav på livsmiljö, deras förekomst i utredningsområdet, bedömning av påverkan samt förslag till skyddsåtgärder för att undvika konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärdsförslagen redovisas därefter i en sammanfattande tabell.

Förslag till tillfälliga skyddsåtgärder under byggskedet

Under byggskedet undviks arbetsområden och tillfälliga uppställningsplatser inom delar som ska bevaras som skogsmark. Den arbetsbelysning som behövs under byggskedet ska också vara avskärmad så att den inte lyser in i dessa områden.

Avverkning av träd som kan utgöra dagboplatser för fladdermöss undviks helt under perioden april till november för att minimera risk för oavsiktligt dödande av fladdermöss.

Förslag till permanenta skyddsåtgärder

Under denna rubrik presenteras förslag till skyddsåtgärder på en övergripande nivå. Mer preciserade åtgärdsförslag redovisas under rubrik ”Samlad bedömning av påverkan samt rekommenderade åtgärder” på sidan 37.

Bibehålla livsmiljöer i strategiskt läge

För att säkerställa att tillräckligt med födosöksområden finns kvar inom planområdet och dess direkta närhet bör den föreslagna grönytor/parkmark inom planområdet utformas för att gynna fladdermössens möjligheter till födosök. Generellt sett är det viktigt att spara stråk/partier där gräset ej klipps, detta för att gynna insekter som i sin tur är föda för fladdermössen.

Utforma belysning

Den belysning som tillkommer i området måste utformas på ett sådant sätt att det, där det är möjligt, fortfarande förekommer mörka stråk inom planområdet. Då belysning utgör en viktig påverkansfaktor på de lokala populationerna av fladdermöss måste sannolikt en särskilt plan tas fram för hur belysningen i området ska utformas för att undvika negativ påverkan på fladdermusfaunan om inte förbud enligt artskyddsförordningen ska riskera att utlösas. Det är viktigt att ett särskilt program tas fram för att hantera belysningens utformning inom planområdet.

Kvalitetshöjande åtgärder

För att kompensera för förlust av födosöksområden bör kvalitetshöjande och habitatförstärkande skyddsåtgärder genomföras inom kvarvarande naturmark samt i intilliggande områden. Åtgärderna föreslås exempelvis bestå av återskapande av brynmiljöer genom nyplantering av träd samt plantering av buskar utmed befintliga skogskanter och gångstråk.

Detaljerad utredning av fladdermöss

Detta avsnitt inleds med en kortare beskrivning av de fladdermusarter som bedöms riskera att påverkas av föreslagen detaljplan. Beskrivningen omfattar arternas ekologi, status/trend och förekomst i detaljplaneområdet.

Beskrivningen av de enskilda arternas krav på livsmiljö har främst hämtats från ArtDatabankens artfakta (ArtDatabanken 2021) och från artikeln ”Fladdermusfaunan i Sverige – arternas utbredning och status 2020” (de Jong m.fl. 2020).

För varje art anges, utifrån slutsatserna kring exploateringen påverkan, huruvida skyddsåtgärder bedöms nödvändiga för att förhindra negativ påverkan på artens bevarandestatus. Om åtgärder bedöms nödvändiga föreslås och beskrivs sådana åtgärder.

Målsättningen är att föreslagna åtgärder ska leda till så pass förbättrade förutsättningar för arten i fråga att förbättringen med god marginal väger upp den förväntade negativa påverkan från exploateringen. På så sätt förhindras att artskyddsförordningen ska utlösa förbud mot verksamheten. Ett villkor är dock att åtgärderna är genomförda och verk samma *innan* den negativa påverkan inleds.

Nordfladdermus^{NT}

Artens förekomst och krav på livsmiljö

Arten är en vanlig art med ett generellt biotopval. Nordfladdermus förekommer i nästan alla miljöer, den är ofta även vanlig inne i städer. Nordfladdermus jagar många gånger över villaträdgårdar och gynnas av exempelvis gatubelysning. Nordfladdermus bildar bara kolonier i hus.

Arten är en av Sveriges vanligaste fladdermusarter med förekomst från sydligaste Skåne till Lapp-land norr om polcirkeln. Den förekommer i de flesta slags miljöer. Indikationer finns på att arten minskar i södra Sverige, vilket är baserat på två geografiskt begränsade studier där arten uppvisar en kraftig minskning. Minskningstakten har uppgått till 27,5 (5–50) % under de senaste 21 åren. Eftersom arten är rödlistad som nära hotad (NT) bedöms bevarandestatus inte vara gynnsam på nationell nivå (ArtDatabanken 2020). Förklaringar till minskningen saknas, men minskad tillgång till lämpliga byggnader för kolonier kan vara en orsak.

I Stockholms län är arten fortfarande ganska vanligt förekommande och den är tillsammans med dvärgpipistrell den art man först observerar vid fladdermusinventeringar i bebyggda områden. Det är dock oklart huruvida arten har en pågående populationsminskning även i Stockholms län. Då data saknas antas av försiktighetsprincipen att den regionala och även lokala bevarandestatusen är densamma som på nationell nivå, det vill säga dålig.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Inom inventeringsområdet observerades arten födosöka inom samtliga inventerade delområden. Aktiviteten av nordfladdermus var förhållandevis hög i området. Det finns inga indikationer på förekomst av kolonier inom planområdet men det kan heller inte uteslutas att arten har kolonier i närområdet. I och med att arten regelbundet födosöker inom planområdet och dess närhet under den tid då fladdermössen bildar kolonier är det sannolikt att dessa födosöksområden utgör en del av ett fortplantningsområde.

Bedömning av exploaterings påverkan

Påverkan bedöms vara så påtaglig att det finns risk att detaljplanen utlöser förbud om åtgärder inte genomförs. Då arten är rödlistad och därmed redan har dålig bevarandestatus så innebär all påverkan på livsmiljön en risk för ytterligare negativ påverkan på bevarandestatusen. Störst påverkan sker genom att delar av artens födosöksområden tas i anspråk för bebyggelse.

Förutom att naturmark omvandlas till boendemiljöer kan även den belysning exploateringen medför påverka artens möjligheter födosöka i området.

Förslag på skyddsåtgärder

Ekologigruppen bedömer att det både behövs en anpassning av planen och åtgärder för att bibehålla kontinuerlig ekologisk funktion för att förbud inte ska riskera att utlösas. Dessa listas i tre punkter nedan.

- För att kompensera för förlust av födosöksmiljöer utmed Blommensbergsvägen bedöms det nödvändigt att grönstråk och brynmiljöer i planområdet sparas och sköts på ett sätt som gynnar

biologisk mångfald i allmänhet och fladdermöss i synnerhet. Särskilt viktigt är det att delar med gräs tillåts växa under sommarsäsongen och att dessa endast klipps i slutet av augusti, detta för att gynna områdets insekter.

- För att minska effekten av att äldre träd tas ned sätts 10 till 15 fladdermusholkar anpassade för arten upp i närliggande ej belysta delar av Aspuddsparken.
- Belysningen som tillkommer i samband med planens genomförande utformas på sådant sätt att den inte påverkar fladdermössens möjligheter att söka föda eller röra sig fritt i kvarvarande naturmark.

Dvärgpipistrell

Artens förekomst och krav på livsmiljö

Dvärgpipistrellens krav på livsmiljön är inte särskilt specifik, utan arten förekommer i flera typer av miljöer. Arten förekommer i gles barr- och lövskog, i brynmiljöer, parker, trädgårdar och vid sjöar och vattendrag. Den är dock något vanligare i glesa lövskogar som till exempel i parker med gles bestånd av grova ädellövträd. Arten är vanlig i städer där den likt nordfladdermus ofta jagar vid gat-lampor. Kolonierna kan bli stora och kan finnas i både hus och ihåliga träd.

Arten är mycket vanlig i södra Sverige med en utbredning upp till Dalälven och kustnära delar av Gästrikland. Observationer av arten har gjorts i Ångermanland (Artdatabanken 2021). Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning. Det finns inga tecken på betydande populationsförändring och arten är inte rödlistad (Artdatabanken 2020). Bevarandestatus nationellt bedöms därmed som gynnsam. I Stockholmsområdet är dvärgpipistrell den art man oftast registrerar vid fladdermusinventeringar, särskilt i stadsnära områden. Den lokala populationens bevarandestatus bedöms därmed som gynnsam.

Även om dvärgpipistrell inte anses vara särskilt känslig för belysning bedöms ändå ökad belysning i dess livsmiljöer som det största hotet på längre sikt. Belysning intill kolonier bedöms vara mycket negativt för arten.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Inom planområdet hade dvärgpipistrell ett liknande utbredningsmönster som nordfladdermus och observerades födosöka inom samtliga inventerade delområden. De viktigaste livsmiljöerna utgörs följaktligen av grönområdena vid Hövdingagatan och Erik Segersälls väg (delområde E, Figur 9).

Det finns inga indikationer på förekomst av kolonier inom planområdet men det kan heller inte uteslutas att arten har kolonier i närområdet. I och med att arten regelbundet födosöker inom planområdet och dess närhet under den tid då fladdermössen bildar kolonier är det sannolikt att dessa födosöksområden utgör en del av ett fortplantningsområde.

Bedömning av påverkan

Påverkan bedöms vara så påtaglig att det finns risk att detaljplanen utlöser förbud om åtgärder inte genomförs. Då arten bedöms ha gynnsam bevarandestatus lokalt så är den inte lika känslig som nordfladdermus. Påverkan på dvärgpipistrell bedöms bli motsvarande den för nordfladdermus.

Förslag på skyddsåtgärder

Då arten är vanlig kan man sannolikt ur laglig synvinkel tolerera större ingrepp i artens födosökmiljöer jämfört med arter som har dålig bevarandestatus som exempelvis nordfladdermus (se ovan). Ekologigruppen bedömer att de åtgärder som föreslås för nordfladdermus ovan mer än väl räcker till att säkerställa att risk för utlösande av förbud undviks.

Förslag till skyddsåtgärder för groddjur

Planförslaget påverkar inte några lekvatten eller kända förekomster av groddjur och inga skyddsåtgärder bedöms därmed behövas för groddjur.

Förslag till skyddsåtgärder för skyddade kärlväxter

Blåsippa

Blåsippa föreslås inventeras i detalj och i de fall bestånd riskeras att bebyggas bör blåsipporna förflyttas till annan lämplig växtplats i närområdet.

Liljekonvalj

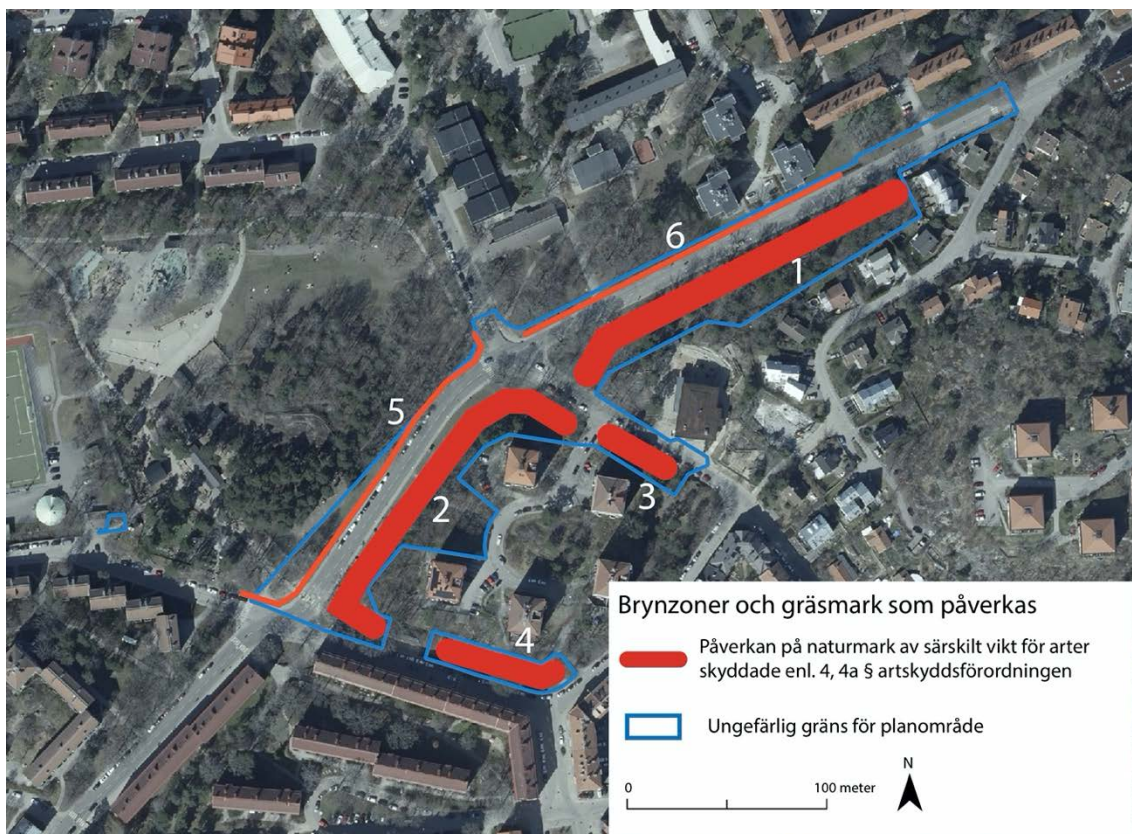
För liljekonvalj, vars skydd främst syftar till att skydda arten mot kommersiell exploatering, föreslås inga åtgärder annat än att arten inventeras i hela planområdet. I det fall det skulle visa sig att den enda växtplatsen för arten ianspråktas av bebyggelse flyttas växten till ny lämplig plats i närområdet.

Samlad bedömning av påverkan och rekommenderade skyddsåtgärder

Under denna rubrik görs en samlad bedömning av vilken påverkan detaljplanen bedöms få på identifierade naturvårdsrelevanta arter av fåglar, fladdermöss och kärlväxter. Därefter redovisas förslag till skyddsåtgärder i syfte att undvika att planen kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Om rekommenderade åtgärder genomförs är Ekologigruppens bedömning att förbud enligt artskyddsförordningen inte riskeras att utlösas. Beslut om tillåtlighet fattas av länsstyrelsen. Om planen överklagas går ärendet vidare till Mark- och miljööverdomstolen som fattar ett slutgiltigt beslut.

Samlad bedömning av påverkan

Planförslaget bedöms påverka fladdermöss genom att livsmiljöer som är kopplade till deras fortplantningsområden kommer att tas i anspråk. För fåglar är påverkan på fortplantningsområden, exempelvis födosöksområden, i sig inte ett hinder enligt artskyddsförordningen. Ett förbud kan dock utlösas om exempelvis ett födosöksområde som tas i anspråk bedöms utgöra en störning för fåglar på ett sådant sätt att deras population riskerar att inte kunna upprätthållas på en tillfredställande nivå. Planförslaget riskerar även att innebära negativ påverkan på den fridlysta arten blåsippa. I figur 11 nedan illustreras inom vilka delar av planområdet påverkan sker, omfattningen av påverkan samt vad de olika områdena främst utgörs av för naturtyp.

Figur 11. I figuren illustreras den naturmark som tas i anspråk av planförslaget och som bedöms vara av särskild vikt för arter skyddade enligt 4§ och 4a§ i artskyddsförordningen. Numreringen (1– 6) hänvisar till de olika delområdena inom planområdet där påverkan sker.

Delområde 1. Utmed Blommensbergsvägens sydöstra sida, i planområdets norra del finns ett skogsparti med ett relativt stort inslag av ek och tall. Närmast vägen finns ett smalt stråk med öppnare gräsytor. Naturmiljön i detta område bedöms vara av särskilt värde som födosöksområde för områdets fladdermöss. Området bedöms även vara ett viktigt födosöksområde för de

naturvårdsrelevanta arter av fåglar som förekommer i området. I området växer både blåsippa och liljekonvalj, vilka riskerar att påverkas av planförslaget. Planförslaget innebär att cirka 200 meter av värdefulla skogsbryn tas bort.

Delområde 2. Utmed Blommensbergsvägens sydöstra sida, i planområdets södra del finns ett smalt skogsparti med ett relativt stort inslag av ek. Närmast vägen finns ett stråk med öppna gräsytor. Naturmiljön i detta område bedöms vara av särskilt värde som födosöksområde för de naturvårdsrelevanta fågelarter som förekommer i området särskilt för stare, björktrast och grönfink. Området bedöms även vara ett födosöksområde för områdets fladdermöss. Planförslaget innebär att cirka 200 meter av värdefulla skogsbryn och öppna gräsmarker tas bort.

Delområde 3. Utmed södra delen av Erik Segersälls väg finns ett mindre skogsparti med gammal tall. Naturmiljön i detta område bedöms vara av särskilt värde som födosöksområde och rörelsestråk för områdets fladdermöss. Området bedöms även vara viktigt födosöksområde för fågelarterna stare, björktrast och grönfink. Planförslaget innebär att cirka 30 meter av värdefulla skogsbryn tas bort.

Delområde 4. I den sydöstra delen av planområdet finns en parkartad naturmark med ett glest inslag av ek. Delområdet bedöms vara av ett visst värde för områdets fladdermöss och de naturvårdsarter av fåglar som förekommer i området, framför allt som födosöksområde. Planförslaget innebär att cirka 70 meter parkartad naturmark tas i anspråk.

Delområde 5. Utmed Blommensbergsvägen och Aspudsparken ligger en slänt som delvis utgörs av öppnare gräsytor och gles blandskog. Delområdet bedöms vara av visst värde för områdets fladdermöss och de naturvårdsarter av fåglar som förekommer i området. Planförslaget medför ett visst ingrepp i delarna närmast Blommensbergsvägen.

Delområde 6. Utmed Blommensbergsvägen, i norra delen av planområdet kantas trottoaren av trädbevuxen mark och i den nordligaste delen av öppna gräsytor. Delområdet bedöms vara av ett visst värde som rörelsestråk för fladdermöss under fortplantningsperioden och de naturvårdsarter av fåglar som förekommer i området. Planförslaget medför ett visst ingrepp i delarna närmast Blommensbergsvägen.

Rekommenderade skyddsåtgärder

Nedan ges förslag till rekommenderade skyddsåtgärder för artgrupperna fåglar, fladdermöss och kärlväxter. Platsförslag för åtgärderna visas även i figur 12 nedan. De platser som anges i kartan är ungefärliga och exakta placeringar bör bestämmas vid ett fältbesök tillsammans med ekologisk expertis.

Förslag till skyddsåtgärder för detaljplan Blommensbergsvägen

- Nyskapande åtgärd, plantering av dubbla trädrader samt bärande buskar
  - Kvalitetshöjande åtgärd, plantering av mindre buskstråk, bärande buskar
  - Kvalitetshöjande åtgärd, omplantering av befintliga buskar (snöbär) med bärande buskar
  - Kvalitetshöjande åtgärd, plantering av fristående bärande buskar
  - Kvalitetshöjande åtgärd, öppna gräsmarker
  - Ungefärlig gräns för planområde
- A - P Delområden för hänvisning av åtgärder på specifika platser

Figur 12. Illustration av de rekommenderade skyddsåtgärdernas lägen inom utredningsområdet. Bokstäverna (A–P) hänvisar till de olika delområdena inom planområdet där åtgärder föreslås att genomföras.

Utveckla och återskapa brynmiljöer – D, E, I, M. Vid bebyggelseutveckling i området tas brynmiljöer i anspråk. Brynmiljöer är viktiga för områdets fladdermöss samt fåglar som grönfink och svartvit flugsnappare och ianspråktagande av dessa miljöer bör kompenseras av att nya bryn skapas och sköts. Om artrika skogsbryn ianspråktagas bör de ianspråktagarna kompenseras med minst samma yta och längd nya bryn. Brynen anläggs med inhemska arter med fokus på bärande träd och buskar. Brynzoner behöver även innehålla strukturer i form av exempelvis täta buskar, stenar, block, jordhögar och i delar en mer otuktad växtlighet.

Som en kvalitetshöjande åtgärd föreslås också att befintliga brynmiljöer som sparas i planen, kompletteras med nyplanterade lövbärande träd och buskar där det är genomförbart. Speciellt rekommenderas så kallade bärande träd som exempelvis rönn, oxel, fågelbär, nyponrosor och körsbär då dessa också erbjuder också en viktig födokälla för bland andra björktrast och stare under höst och vinter.

Förstärkning av befintliga buskar – G. I den norra delen av Aspudsparken finns planterade snöbär. Befintliga buskage med snöbär planteras om med inhemska arter med fokus på bärande buskar, exempelvis nyponrosor och/eller slån. Detta gynnar insekterna i området, vilket i sin tur gynnar födosökande fladdermöss och fåglar.

Bevara, återskapa och genomför skötsel öppna gräsytor – A, B, C, J, L, P. Öppna gräsytor är viktiga för födosök av stare, björktrast och grönfink. Som kompensation för minskade arealer öppna gräsytor rekommenderas att örter sås in i kvarvarande och nyanlagda gräsmarker samt att markerna sköts på ett sätt så att artrikedomen ökar. Öppna ytor där vinterståndare tillåts stå kvar gynnar fröätande arter som exempelvis grönfink. En mindre del av gräsytan kan med fördel lämnas orörd. Utveckla artrikedomen på öppna gräsmarker genom så in örter och att sköta markerna på ett sätt så att artrikedomen ökar. Yta gräsmark skall vara minst densamma som dagens efter bebyggelse, eller av högre kvalité som motsvarar nuvarande yta öppen gräsmark.

Plantera fristående bärande buskar i anslutning till bryn och träd – E, F, K, N, O. Genom att plantera fristående buskar i anslutning till bryn och träd gynnas bland annat insekter i området vilket möjliggör för fladdermöss och fåglar att hitta föda. Plantering görs av inhemska arter, exempelvis nyponrosor och/eller slån.

Flytt av blåsippa – F. Om det visar sig att blåsippa växer på någon av de platser där exploatering sker bör dessa flyttas till annan plats med goda förutsättningar för arten. Inom delområde F (figur 11) bedöms det finnas goda förutsättningar för en inplantering av blåsippa.

Låt träd i planområdet utvecklas till gamla hålträd. I hela det område området finns gott om äldre träd bland annat grova ekar som i några fall bedömts vara över 200 år gamla. Träd med håligheter i brynzonen mellan trädklädda marker och öppna gräsmarker utgör favoritbostäder för stare. De är också mycket lämpliga boträd för svartvit flugsnappare, skogsduva och andra hålbbyggande fåglar. Några gamla träd kommer att tas bort vid bebyggelse. På kort sikt, cirka 30 år, genomförs ekologisk kontinuitet genom uppsättning av holkar. På lång sikt bör nya gamla träd och hålträd utvecklas. För att lämpliga nya hålträd ska utvecklas bör lövträd av olika arter gynnas både i planområdet och i dess närhet. Antalet träd som utvecklas och skyddas bör av försiktighetsprincipen vara det dubbla jämfört med det antal som tas bort. Det är viktigt att spara ädellövträd men även så kallade triviallövträd som asp och sälg är viktiga att spara eftersom dessa arter är snabbväxande och ofta utvecklar håligheter snabbare än flertalet andra trädartar. För att påskynda hålbildning kan riktade åtgärder på ett urval av träd övervägas där trädstammarna skadas på ett kontrollerat sätt, så kallad veteranisering.

Sätt upp fågelholkar. Holkar särskilt utformade för stare, svartvit flugsnappare respektive skogsduva sätts upp inom utredningsområdet eller i dess omedelbara närhet. Minst tio holkar sätts upp för svartvit flugsnappare och fem vardera för skogsduva respektive stare. Åtgärden är tidsbegränsad till cirka 30 år, därefter bör tidigare utförda skötselåtgärder genom veteranisering av träd ha genererat nya hålträd. Genom att sätta upp holkar som är särskilt utformade för respektive art kan förutsättningarna för arterna bibehållas eller förbättras. Holkarna för stare ska sättas upp i eller strax innanför brynen. Holkar för svartvit flugsnappare och skogsduva kan sättas såväl i brynen som längre in i en dunge. Uppsättning av fågelholkar görs i samråd med ekologisk expertis.

Sätt upp fladdermusholkar. För att kompensera för förlust av kontinuerlig tillgång till hålträd på kort sikt sätts 15 fladdermusholkar upp i grönområden inom planområdet och dess direkta närhet i Aspudsparken. Åtgärden är tidsbegränsad till cirka 30 år, därefter bör tidigare utförda skötselåtgärder genom veteranisering av träd ha genererat nya hålträd. Åtgärden genomförs för att öka tillgången till skydd för fladdermöss under dagtid. I och med att flera äldre träd kommer att avverkas i samband med genomförande av detaljplanen minskar tillgången till framtida hålträd märkbart inom planområdet. På längre sikt skapas ekologisk kontinuitet för de äldre träd som tas bort genom att plantera och vårda nya träd som tillåts bli gamla hålträd och fungera som skydd för fladdermöss. Uppsättning av fladdermusholkar görs i samråd med ekologisk expertis.

Referenser

Tryckta källor:

Carlberg, T., Karlsson, L. & Strid, T. 2021. Naturvärdesinventering Blommensbergsvägen, Aspudden Stockholms Stad. Naturcentrum AB i PDF-rapport till Arkitema AB.

de Jong, J., Gylje Blank, S., Ebenhard, T., Ahlén, I. 2020. *Fladdermusfaunan i Sverige – Arternas utbredning och status 2020*. Fauna och Flora 115(3): 2–16.

Ecocom, 2019. *Landskapsanalys av potentiella fladdermushabitat i Stockholms stad*.

Ekologigruppen, 2012. *Fladdermusmiljöer i Stockholms stad, underlag för att kartlägga värdefulla fladdermusmiljöer*.

Ekologigruppen, 2022. *Ekologiska utredningar Klubbacken*

Karlsson, L. 2020. Fördjupad artinventering av fladdermöss, Blommensbergsvägen, Aspudden Stockholms Stad. Naturcentrum AB i PDF-rapport till Arkitema AB.

Lunds universitet 2020. Green M., Haas F., Lindström Å. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2021.

Lind, M. 2005. Inventering av större vattensalamander *Triturus cristatus* i och kring Gävle tätort. Gävle kommun 2005.

M. Svensson, S. Svensson, and M. Tjernberg. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

Naturvårdsverket 2003. Undersökningstyp: Fåglar: Revirkartering, generell metod. Version 1:1: 2003-04-04 (Författare Sören Svensson).

Naturvårdsverket 2009. *Handbok 2009:2. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket (2017). Undersökningstyp fladdermöss – artkartering. Version 1:1, 2017-06-05. I: Programområde: Landskap, Skog, Jordbruksmark.Handledning för miljöövervakning. Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket (2020). *Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv*. Resultat från rapportering 2019 till EU av bevarandestatus 2013–2018. Naturvårdsverket.

Sahlin, E. (2022). Fågelinventering PM / Blommensbergsvägen 2022. Calluna AB.

SFS 2007:845. Artskyddsförordning

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Sveriges fåglar 2020. BirdLife Sverige i samarbete med Lunds universitet. Publikationen bygger på resultat från inventeringar gjorda till och med 2019.

Digitala källor:

Artdatabanken 2022 Artfakta. Webverktyg för sökning om fakta om arter. <https://artfakta.se/artbestamning/> (Hämtad: 2022-09-14)

Analysportalen 2021. Svenska Life-Watch analysportal <https://www.analysisportal.se/> (Hämtad: 2022-09-14)

Artportalen 2022. Artportalen, rapportssystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2022-09-14)

BirdLife 2012. SOF-Sveriges ornitologiska förening. Häckningskriterier. <http://birdlife.se/atlasinventering/hackningskriterier/>

Wirdheim 2021. Sveriges fåglar 2021. BirdLife Sverige-Sveriges Ornitologiska Förening, Svensk Fågeltaxering vid Lunds Universitet. Publikationen bygger på resultat från inventeringar gjorda till och med 2019.

Bilaga 1. Fågelobservationer som inte bedöms relevanta ur artskyddsförordningssynpunkt

I denna bilaga redovisas fågelarter som har noterats vid fågelinventeringen men som i denna utredning inte har omfattats av särskilt noggranna utredningar.

Ekologigruppens bedömning är att de fåglar som listas i tabell 1 har så pass stora och stabila populationer att det för detta exploateringsärendet inte behöver tas fram en särskild utredning för varje enskild art för att utreda påverkan på populationen. Åtgärder som genomförs i syfte att bibehålla kontinuerlig ekologisk funktion för de naturvårdsrelevanta arter som omfattas av en särskilt noggrann utredning gynnar även dessa mer vanligt förekommande fågelarter vilka oftast har lägre kvalitetskrav på sin livsmiljö.

I tabell 2 redovisas naturvårdsrelevanta fågelarter som inte bedöms häcka inom utredningsområdet utan som uppehållit sig i området vintertid, rastat under flyttningen eller varit tillfälligt förbiflygande.

Tabell 1. Tabellen redovisar vanligt förekommande fågelarter noterade i inventeringsområdet vid Callunas inventering 2022 eller vid Naturcentrums naturvärdesinventering 2020. Dessa arter har så pass stora populationer att det vid normala exploateringsärenden inte behöver göras en särskild bedömning art för art för att utreda påverkan på populationen.

Svenskt namn	Aktivitet	Bedömd häckstatus enligt svensk fågelatlas	Uppskattat antal par
Blåmes	Adult flyger in och ut ur bo	Säker häckning	6
Bofink	Permanent revir	Trolig häckning	1
Koltrast	Permanent revir	Trolig häckning	6
Lövsångare	Spel/sång	Möjlig häckning	1
Nötskrika	Permanent revir	Trolig häckning	1
Nötväcka	Adult med föda till ungar	Säker häckning	3
Pilfink	Adult med föda till ungar	Säker häckning	3
Ringduva	Permanent revir	Trolig häckning	5
Rödhake	Bo där ungar setts matas	Säker häckning	4
Skata	Permanent revir	Trolig häckning	3
Sparvhök	Födosökande	Möjlig häckning	1
Steglits	Permanent revir	Trolig häckning	2
Stenknäck	Permanent revir	Trolig häckning	1
Större hackspett	Par i lämplig häckningsbiotop	Möjlig häckning	1
Svarthätta	Spel/sång	Möjlig häckning	3
Sädesärla	Obs i lämplig häckningsbiotop	Möjlig häckning	2
Talgoxe	Nyligen flygga ungar	Säker häckning	6

Tabell 2. Tabellen visar naturvårdsrelevanta arter registrerade på databasen Artportalen under åren 2000–2022 som inte bedöms ha fortplantningsområde eller livsmiljö inom utredningsområdet. Rödlistekategorier: (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad. Arter som inte är rödlistade bedöms vara livskraftiga (LC).

Art	Skydd ASF	RK	Förekomst	Datum
Brunglada	4 §	EN	Sträckande	Artportalen 2016
Grönsångare	4 §	NT	Rastande	Artportalen 2017
Havsörn	4 §	NT	Förbiflygande	Artportalen 2017
Rörsångare	4 §	NT	Rastande	Artportalen 2017